

ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI KONFERENCIA

2023. április

Bálint Ágnes mesés szimbólumvilágának megjelenítése projektmódszerrel

Representing the fairy tale world of Ágnes Bálint using the project method

Készítette: Pechtol Éva

BMRIPG

Óvodapedagógus BA

Levelező

MATE Kaposvári Campus

Témavezető: dr. Nagyné Mandl Erika PhD, egyetemi docens

Anyanyelvi és Gyermek kultúra Tanszék

OTDK szekció: Tanulás- és tanításmódszertani - Tudástechnológia

Kaposvár

2022.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
1.1. Témaválasztás indoklása.....	4
1.2. Hipotézis	6
2. Mese.....	9
2.1. Műmese.....	12
2.2. Tündérmese.....	13
2.3. Meseregény.....	14
3. Mesélési hagyományok	16
4. Bálint Ágnes.....	18
4.1. Bálint Ágnes szakmai életútja és művei.....	19
4.2. Bálint Ágnes mesevilága.....	20
4.3. Szimbólumok Bálint Ágnes meséiben	20
5. A Tündér a vonaton című meseregény elemzése.....	23
6. Tematikus terv	25
7. Tevékenység/foglalkozás tervek.....	27
7.1. Tevékenység/foglalkozás terv – anyanyelvi nevelés.....	29
7.1.1. Reflexió – anyanyelvi nevelés	33
7.2. Tevékenység/foglalkozás terv – vizuális nevelés	34
7.2.1. Reflexió.....	40
7.3. Tevékenység/foglalkozás terv – környezeti nevelés	41
7.3.1. Reflexió	46
8. Befejezés – Összegzés	48
9. Irodalomjegyzék.....	50
10. Mellékletek.....	54

1. Bevezetés

Szakdolgozatom témájaként azért választottam a projektmódszert, mert kifejezetten alkalmasnak tartom a nagycsoportos gyermekek tudásának és ismereteinek elmélyítésére. Bálint Ágnes művei már évtizedek óta velünk vannak, generációs kapocsként is szolgál a gyermekeink és nagyszüleink olvasási élményeivel. Minden gyermekhez képes eljuttatni az üzeneteit, mert olyan színes gondolati világgal rendelkezik, mely nagyban serkenti a gyermeki fantáziát. Az 5-6 éves gyermekek kognitív fejlődése már eléri azt a szintet, ahol a cselekvő-szemléletes gondolkodás szemléletes-ábrázolóvá válik, így a mesei tartalmak gyakran a kézműves, rajzos, de akár az építős, konstruálás feladatokban is előbukkannak.

A *Tündér a vonaton* című meseregény feldolgozásával szeretném bemutatni, miként lehet a projektmódszer segítségével teret adni a gyermekek alkotási vágyának és a mese megértése utáni motivált állapotot felhasználva olyan tevékenységeket megvalósítani, ahol Bálint Ágnes szimbólumvilága életre kelhet az önállóan megvalósított munkák keretében.

Kiemelten fontosnak tartom az óvodáskorú gyermekek szövegmegértési képességeinek fejlesztését, mert ez a terület évek óta hiányosságokat mutat, melynek hosszútávon kiható negatív következményei várhatók az iskolás évek alatt. Ha el is tekintek a későbbi problémáktól, akkor is érdemes nagyobb hangsúlyt fektetni az előszóval történő mesélésre, mert ebben a mai felgyorsult világban egyre kevesebb része van benne a gyerekeknek. A szülők gyakran élnek - a szűkös szabadidejük miatt - az okos eszközök (tv, tablet, telefon) adta lehetőségekkel és juttatják szerephez a készülékeket maguk helyett, hogy gyermekeiket szórakoztassák. Hiszen a mesének pontosan erről kell szólnia: szórakoztatás. Nem a saját elképzeléseinket kell a gyerekekre erőszakolni, legyenek azok bármilyen nevelő, tanító szándékúak is, hanem a mesét meg kell hagyni abban a szerepben, ami miatt íródott. Élményt nyújt a történetekkel, és a gyermekek, felhasználva saját addigi tapasztalataikat és épülő kreativitásukat, képesek lesznek feldolgozni, megérteni a hallottakat. Ehhez a folyamathoz nyújthat segítséget egy jól megszerkesztett és felépített módszer, mely egy hét alatt különböző gyakorlatok útján dolgozza fel a mese szimbólumait.¹

¹ Vö. Csajka Edina-Csimáné Pozsegovics Beáta: A szociális kompetenciák fejlesztési lehetőségei az élménypedagógia módszerével hátrányos helyzetű gyermekek körében. Képzés és Gyakorlat. 2019. 17. évfolyam 2. szám >URL: <http://publicatio.uni-sopron.hu/1760/1/05-Csajka-Pozsegovics-tanulmany-tp-2019-02.pdf> [2022.04.10.]

A gyermekek tevékenységében ötvöződik a játék, a munka és a tanulás. Megismertethetjük őket új technikákkal, és gyakoroltathatjuk a már meglévő tudásukat, képességeiket pedig továbbfejleszthetjük, az alapoktól, a mese meghallgatástól a gyakorlati tevékenységeken keresztül való megértésig. Ennek szellemiségében képesek vagyunk arra, hogy külön-külön is megjelenjenek az individualizált esztétikai alkotások, de a kollektív munkafolyamat részeként megtapasztalható csapatban munkálkodás élményét is adják.

1.1. Témaválasztás indoklása

A projektmódszerrel először akkor találkoztam, amikor a 19. századi oktatási reformokról tanultunk. John Dewey, amerikai filozófus és pedagógus úttörőnek számított azzal az ideával, hogy az oktatásnak az egyirányú ismeretközlés helyett arról kellene szólnia, hogy miként lehet a diákok aktivitására nagyobb hangsúlyt fektetni, illetve a tananyag nem hagyományos úton való átadását és támogatását megcélozni. Felkeltette az érdeklődésemet, hiszen, ha a saját tanulmányaimból indulok ki, akkor is a legemlékezetesebb tanáraink mind a szó legszorosabb értelmében véve atipikusnak számítottak, mégis képesek voltak hatást gyakorolni és ismereteket átadni. Nem mindennapi módszereket használva felkelthetjük még a divergáló figyelmező gyermek érdeklődését is, aki ugyan korosztályának sajátja a 3-6 évesek között, azonban ezáltal könnyebben visszavezethető a foglalkozásba.

Óvodai hospitálási tapasztalataim alapján azt a megállapítást tettem, hogy teljesen más környezetből, különböző felkészültséggel érkeznek a gyermekek a másodlagos szocializációs színtérbe, ahhoz a több, mint fél emberöltőhöz képest, amikor még én jártam óvodába. Olyan hangos és zsúfolt audiovizuális világban élnek², hogy az óvodának már nem csak esetenként - ahogy az ONOAP fogalmaz - kell hátránycsökkentő szerepet betölteni, hanem a napi nevelőmunkának is úgy kell felépülnie, hogy elcsendesítse, mégis motiválja a gyerekeket. Nagyon sokrétű tervezőmunkát igényel egy olyan pragmatikus és modern tervezet összeállítása, ami teret enged a gyermek mozgásigényének, öntevékeny lehetőségeinek, kíváncsiságának és elismerés iránti vágyból fakadó sikerélményének.

Alapesetben az óvodapedagógus rendelkezik minden előzetes és szükséges ismerettel a gyermekeket illetően, így a differenciálás nyújtotta lehetőségekkel élve tud és képes a korosztályoknak megfelelő projekteket kidolgozni, valamint azokat megvalósítani. Lényeges

² Gyimesiné Szekeres Ágnes: Olvassunk-e tündérmesét lányainknak? Új Pedagógia Szemle. 2017. évf. 3-4. sz. 78.old. >URL: https://epa.oszk.hu/00000/00035/00180/pdf/EPA00035_upsz_2017_03-04.pdf [2022.06.01.]

szerepe van az oktató-nevelő munkában a megismerésnek, hiszen, ha rendelkezik elégséges ismerettel az erősségekről, erősítendő területekről. Tudja azt is, hogy hova helyezze a hangsúlyokat és ennek tükrében választhatja meg az adott tevékenység motivációit³. Körmöci Katalin megfogalmazásában a pedagógus, szerepét tekintve katalizátor, facilitátor és szupervizor is egyben.⁴ Következésképpen a mai kor pedagógusa már egy nagyon tudatosan felépített, de a Herbart-i hármastól (kormányzás, oktatás, vezetés) messze támogatóbb, megengedőbb és inkább valós partnerségre törekvő szerepkörű részese az óvodai nevelésnek.

³ Vö. Körmöci Katalin: Projekt módszer az óvodában. Bp.: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2004.

⁴⁴ Körmöci Katalin: A tanulási motívumok kialakulása és fejlődésének elősegítése a jelen kor oktatási eredményeinek tükrében >URL: <http://www.kormocikatalin.hu/?menu=38> [2021.06.10.]

1.2. Hipotézis

A projektmódszerrel való tervezés színes és változatos cselekedtetésre ad lehetőséget. Kiemelkedően fontos, hogy a gyermek aktív részese legyen minden nap azoknak a folyamatoknak, amik az óvodában körülötte zajlanak. Minden külső hatás, ami éri őket, egyfajta tanulási motívumként is felfogható, mert ebben a korosztályban az utánzás és modellkövetés útján sajátítanak el a világ megismerhető és felfogható szeleteiből a legtöbbet. Ehhez pedig az óvodapedagógusnak olyan példaértékű és támogató hozzáállásról kell tanúbizonyságot tennie, amiben a gyermek biztonságban érzi magát és ki tud nyílni az új ismeretek iránt. Mivel az óvodás gyermekek legjellemzőbb tulajdonsága az érzelemvezéreltség, így a tanulási folyamataikra is ez lesz érvényes.

Az óvoda a másodlagos szocializációs színtér, ahol három-négy év alatt a gyermeknek el kell jutni arra a szintre, hogy az iskolába lépve kellő ismeretanyaggal és a szociális szabályok helyes alkalmazásával a közösség aktív részese lehessen úgy, hogy szimbióta módon nem csak külső szemlélője a körülötte zajló eseményeknek, de aktív részese, akár kiváltója is.

Nagyon jó lehetőséget kapunk a különféle óvodai projektben arra, hogy ezek a folyamatok megfelelőképpen kiépülhessenek. Ahhoz, hogy a gyermek kíváncsiságát, érdeklődést felkeltsük és cselekvésre ösztönözzük, majd ezt az állapotot fenn tudjuk tartani, motiváció szükséges. „A motivált állapot a tanulás pszichés feltétele. Csak a motivált tanulással érhető el, hogy a gyermek érdekelt legyen a tanulási folyamatban, és az is, hogy azt képes legyen önállóan végig járni.”⁵

Ezen motivációnak a tervekbe való beépítésének lehetőségeit kutatom a dolgozatomban, ahol arra próbálok rámutatni, hogy az anyanyelvi nevelés minden területet felölelve képes hatást gyakorolni. Bálint Ágnes meseregénye pedig kifogástalan alapot nyújt ahhoz, hogy projekttervbe illesztve megtörténjen:

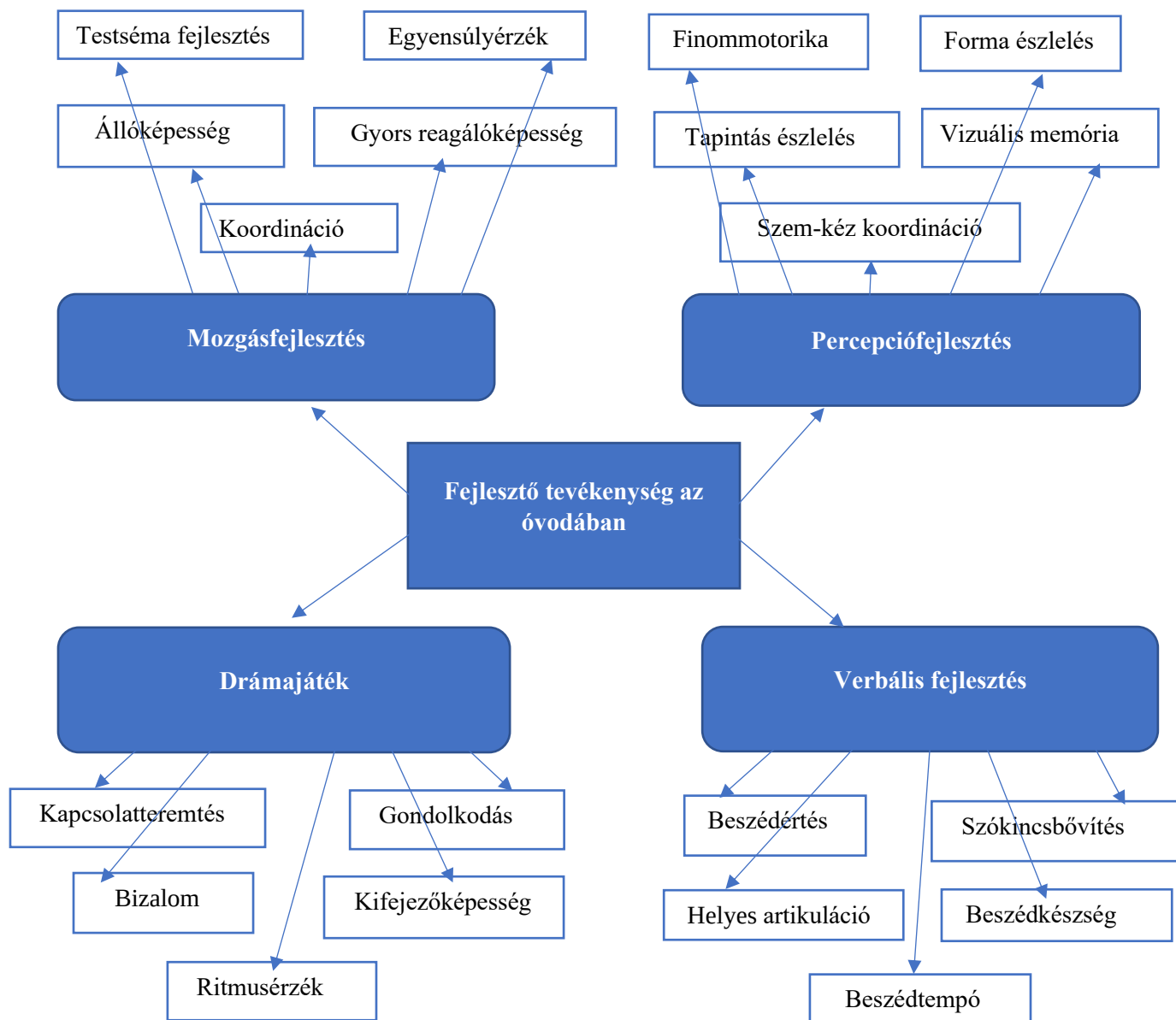
- „az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi nevelés és a szocializáció biztosítása,
- az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.”⁶

A szakirodalomban kutakodva összeállítottam a saját fogalom-térképemet, amiben szerepeltetek minden olyan számomra lényeges összetevőt, melyeknek meg kell jelennie a

⁵ Kőröci Katalin: A tanulási motívumok kialakulása és fejlődésének elősegítése a jelen kor oktatási eredményeinek tükrében >URL: <http://www.kormocikatalin.hu/?menu=38> [2021.06.10.]

⁶ 137/1996. (VIII. 28.) Korm. rendelet, >URL: <http://dioovoda.hu/archvum/orszagosalapprogram.pdf> [2021.10.12.]

foglalkozások alkalmával. Úgy kell összeállítani a gyakorlatokat, hogy képesek legyünk minél több érzékszervre hatni, és ezáltal minél behatóbban fejleszteni a készségeket és képességeket a gyermekeknél. Észrevétlenül, játékba integráltan jelenítjük meg a fejlesztési feladatokat:

Láthatjuk, hogy akár egy projektet felölelve is milyen sok területen tudjuk fejleszteni a gyerekeket úgy, hogy azt ők észre sem veszik, mert játékba van ágyazva minden foglalkozás. A megtartott foglalkozások segítségével fejlesztésre került szinte minden rész, mely a fogalmi térképemen feltüntetésre került.

Bár a hagyományos és a projektmódszer számos elemében eltér, mégis abban hasonlítanak, hogy problémafelvetés esetén a megoldáshoz szeretnék eljuttatni a gyerekeket. Számomra mégis szimpatikusabb a projekteken keresztül való ismeretközvetítés, mert alkalmas

teremt arra, hogy régi és új módszereket pragmatikusan ötvözve az új tudás nem csak elméleti, de gyakorlati úton is elmélyítésre kerüljön. Bálint Ágnes szép ívben fűzött mesegyöngysora lehetőséget nyújt a tematikus építkezésre egy terven belül.

2. Mese

Az anyanyelvi nevelés szempontjából a mese azért jó eszköz, mert rajta keresztül érintjük a beszédet, a nyelvet és a viselkedést is. Ezeken a területeken pedig igen nagy különbségek tapasztalhatóak a gyerekek között. Nagyon nem mindegy, hogy milyen a szocioökonómiai státusza a családoknak, milyen végzettséggel rendelkeznek a szülők, milyenek a szerepviszonyok a gyermekek otthonában és ha társalgásra, beszélgetésre vagy önálló mesemondásra kerül a sor, akkor a szülők korlátozott vagy éppen kidolgozott nyelvi kódot használnak-e. Gyakorlataim során feltettem azt a kérdést több csoportban is, hogy otthon olvasnak-e mesét a szülők este lefekvés előtt vagy napközben, és rendre, a létszám kicsit több, mint felénél tapasztaltam, hogy felteszik a kezüket a gyerekek. Ma már inkább feladatnak élik meg a szülők a mesélést és nem a gyerekükkel együtt töltött idő egy szép, közös mozzanatának. Ez megmutatkozik az óvodás gyermekek beszédfejlődésén és beszédmegértésén is. Az ép halló-látó-és beszédszervek, az idegrendszer érettsége velünk született sajátosságok, de hogy ezek mennyire lesznek kimunkáltak, az már a környezetünkön fog múlni. Azon a környezeten, aminek óriási szerepe van abban, hogy milyen szókincset fejleszt a működésével. Egy terjedelmesebb aktív szókincs elérésének alapja a rengeteg hallás után szerzett élmény. A mesét először hallja a gyermek, elképzei, használja a fantáziáját, elmeséli a hallottakat, majd valamilyen alkotótevékenység folytán megjelenik a műveiben a mesében hallott világ. Tehát alapos okunk van feltételezni, hogy minden kapcsolódó fejlesztési lehetőségnek alapja lehet egy jól megválasztott mese, meseregény.

A mese egyik fő funkciója a szórakoztatás.⁷ Mindamellet, serkenti a fantáziát, a beszédtevékenységet és szemben a televízióval vagy egyéb okoseszköz nyújtotta lehetőségekkel nemcsak leköt, hanem fejleszti a személyiség pszicho, szociális és kognitív, adott korra jellemző szakaszait. Ha már szociális fejlődésről esett szó, akkor látni kell azt is, hogy mennyire ki vannak éhezve a gyermekek az audiovizuális ingertöbblet miatt az elcsendesedésre, az olyanfajta intim kapcsolatteremtésre, ami egy mese meghallgatása kapcsán létrejöhet hallgató és olvasó között. Határtalan világot tudunk kinyitni a gyermekek elméiben és ezt színültig tölthetjük tartalommal.

Kádár Annamária révén már sokat lehetett olvasni azzal kapcsolatban, hogy a mesének az érzelmi intelligencia fejlesztésben is megkülönböztetett figyelem jut. „Ezért van olyan nagy szerepe annak, hogy szülőként, pedagógusként mit és hogyan mesélünk gyermekeinknek az

⁷ Vö. Kié az olvasás? Szerk. Gombos Péter. Bp.: Magyar Olvasástársaság, 2014.

életről, önmagunkról, embertársainkról, a próbatételekről, a megküzdésről. Egy olyan kincssel ajándékozhatjuk meg a gyermekeket, amelynek egész életükben nagy hasznát veszik majd: az életmesék, a személyes történetek megformálásának és megosztásának képességével.”⁸ Hallaniuk kell a professzionális nevelő által tudatosan és korosztályuknak megfelelően kiválasztott meséket és azokat a történeteket, melyeket otthon, a laikus nevelő, a szülő választ és mond el. Ha visszatekintünk régebbre, de még nagyszüleinktől is sokat lehetett hallani, hogy vasárnaponként összegyűltek a felnőttek, jobbra a nők és férfiak külön-külön, és borozgatás mellett együtt énekeltek és történeteket meséltek. A fiatalabb generáció pedig ezeket hallgatva nőhetett fel. Micsoda hatalmas érzelmi merítés lehetett ez akkor, amit most már, innen a 2021-es Covid-járvánnyal terhelt évből, irigykedve nézhetünk. Élő szóban hallhatták a gyerekek a tréfás, vidám, de a szomorú történeteket is, hiszen az élet nem csak jó dolgokból áll és ezt a gyermekeknek is meg kell tanulniuk. Hozzá kell szokni, hogy a célokért meg kell küzdeni és van, hogy elveszítünk valakit. Régen gyakori volt, sőt természetes, hogy több generáció élt együtt, így testközelből megtapasztalhatták a család gyarapodását és fogyását is. Ma már az elszigetelődés sokkal jellemzőbb a társadalmunkra. Ez a mai családok külső és belső szerepviszonyain is meglátszik.

A különféle megküzdési stratégiák egy részét a gyermekek elsajátítják az elsődleges szocializációs színtéren, a családon belül, de számos tapasztalattal gyarapodnak az óvodában eltöltött évek alatt is pontosan az anyanyelvi eszközöknek köszönhetően. Carl Rogers átfogó, háromlábú személyiségelmélete az önmegvalósításban látja az alapvető motiváló erőt. Ehhez az óvodában a pedagógus nélkülözhetetlen nevelő-segítő személyiségének feltétel nélküli elfogadására, empátiájára és kongruenciájára van szükség. A gyermeki személyiség egy nyílt, ugyanakkor folyamatos dinamizmusban lüktető rendszer, mely a környezetéből megállás nélkül szívja fel az információt. Amennyiben ez a környezet megtelik biztonságot nyújtó, meleg, szeretetteljes mechanizmusokkal, úgy a gyermekek sokkal könnyebben és gyorsabban azonosulnak a mesékben megjelenő karakterekkel, mely egyfajta terápiás utat is nyit számukra az élet adta problémák feldolgozására. A hosszútávú cél mindenképpen az, hogy boldog, kiegyensúlyozott gyermekek kerüljenek ki az óvodából az általános iskolába.

Az óvodai módszertan arra törekszik, hogy fokozatosan tudjon megfelelni a komplex személyiségfejlesztés elvének. Az anyanyelvi foglalkozásoknál is ezen elv mentén építjük fel a mini csoporttól a nagy csoportig azokat a meséket, amik képesek minden kíváncsiságot teljesíteni:

⁸A mese szerepe a nevelésben, oktatásban. Szerk. Fehér Ágota, Megyeriné Runyó Anna. 2018. >URL: http://real.mtak.hu/78580/1/A%20mese%20szerepe%20a%20nevel%C3%A9sben_oktat%C3%A1sban.pdf [2021.09.04.]

magával ragadó történet, az átlagostól eltérő, de szerethető vagy épp ijesztő karakter(ek), egyedi nyelvi megoldások. Nem baj, sőt, jó, ha mesélés közben a gyermek találkozik olyan szavakkal, kifejezésekkel, amiket addig nem ismert. A kérdést követő magyarázatokból is nagyon sokat tanulhatnak, hiszen minden nyelvi lelemény és sziporka arra sarkalja őket, hogy a szavak értelme mögé nézzenek, ezzel egyetemben pedig képessé kezdenek válni egyfajta kritikus gondolkodásra, ami végig kísérheti őket az iskolás majd a felnőtt korukban is.⁹ Jól gondolkodó, érző embereket csak úgy lehet nevelni, ha minden rendelkezésre álló eszközt felhasználunk.

A mese feldolgozásában a kiindulópontunk maga a mese megismerése, megismertetése. Ennek legegyszerűbb módja, ha felolvassunk, vagy saját magunk mesélünk el egy történetet. Mindegyiknek meg van a maga varázsa és pont ez a varázs kell ahhoz, hogy megadjuk a kellő ösztönzést a további munkához. Miután kíváncsivá tettük csillogó tekintetű hallgatótáborunkat, megpróbálhatjuk felidézteni velük a hallottakat, akár emlékezetük vagy képek segítségével. Ha ez a művelet sikerrel zárult, akkor a mese rögzítésre került, mely kifejező eszközeként tovább léphetünk a kézi munkák irányába. Változatos lehetőségeink vannak e téren, melyek az önkifejezés és képességfejlesztés tárházát adják.

Érzelmi bevonódás nélkül, ami elképzelhetetlen a 3-7 éves korosztály esetében, a rögzítés sem lehetne olyan hosszútávú. A mesekönyv illusztrációkon is azért van nagy hangsúly, mert a tartalomalapú oktatás megköveteli az esztétikai élményt is. Ezt a kompetenciát a pedagógusnak is közvetítenie kell. Tetten érhetőnek kell lennie az óvodapedagógus beszédében, cselekedeteiben, viselkedésében, hiszen a gyermekek őt másolják és követik az óvodában eltöltött idő alatt. Tulajdonképpen, korai tehetséggondozásnak is felfogható a mesék feldolgozásának megjelenítése, mert ezekben a munkákban, legyen szó rajzolásról, festésről, gyurmázásról, termésekkel való építésről, megmutatkozhat minden gyermek saját érdeklődése és képessége. Ezek a projektfoglalkozások az interaktivitást és kooperációt erősítő gyakorlatok, melyek fontos állomások a szociabilitás területén. Az együtt dolgozás, az egymásért, az egymásért való gondolatiság tudatosan köthető a gyermeki fejlődéshez rajtuk keresztül.

⁹ Józsa Krisztián–Zentai Gabriella: Gondolkodást fejlesztünk? – Hogyan tegyük? Tanító LIII. Évfolyam 2015. október 8. szám. 27. old. >URL:
https://tanitonline.hu/uploads/3738/Tan%c3%adt%c3%b3_2015_okt%c3%b3ber.pdf [2022.06.04.]

2.1. Műmese

A (nép)mese és műmese hermeneutikai problémáit feszegetni semmiképp nem hivatott ez a dolgozat, mert túl messzire nyúlna a magyarázat és talán véget sem érne. Annyian próbáltak már definíciót írni ebben a témakörben, mégis azt lehet látni, hogy a teljesség igényével nem lehet behatárolni az értelmezésüket. Arra viszont alkalmas lehet ez a fejezet, hogy a műmesét kicsit közelebbről megvizsgáljam, hiszen Bálint Ágnes meseregénye kapcsán mindenképp meg kell tennem. Éles határ nem húzódik népmese és műmese között, viszont vannak sarokpontok, amik fellelhetők hol egyikben, hol másikban.

Kutatásaim során arra a következtetésre jutottam, hogy a népmesék a legtöbb esetben nem csak szórakoztattak, de tudást is közvetítettek a generációk között. Olyan, a minden napokban a hétköznapi emberekkel megtörténő mozzanatokat dolgoztak fel, amik utat mutattak az események könnyebb elfogadásához, megértéséhez. „Az emberek a mesékből tanulhatták meg, milyen kíméletlen a világ, s hogyan kell vele elbánni.”¹⁰ A műmesénél is megjelenhetnek hétköznapi események, de itt az író szándékossága irányítja a történet vezérfonalát. Keveredik a valós világ az elképzelttel, a fantázia termékenysége szabhat csak határt a mesében előforduló szereplők és történetek változásainak. Ahogy korábban is írtam, a népmesék szájról-szájra hagyományozódtak, hol hozzátéve, hol elvéve az eredeti történetből. Az írók által jegyzett meséknél viszont fontos szempont az írásosság. Nyoma marad minden szónak és az elmesélés módja adhat csak árnyalatokat, de a történet másképpen nem változtatható, hiszen vagy felolvassák hangosan a hallgató közönségnek, vagy magunkba gubódzva futnak a sorok a szemünk előtt.

Az óvodás korú gyermekek esetében törekedni kell a helyes történet megválasztására. Szem előtt kell tartani, hogy a választott mese érthető legyen számukra, olyan szókinccsel és képi világgal rendelkezzen, ami feldolgozható, átélhető nekik. Élesen el kell különülni a jó és a rossz karaktereknek, hiszen a népmesék egy személyes hőisével szemben, itt megjelenhet több olyan karakter is, akik a történet vezérfonalát tovább viszik. Jelesül Bálint Ágnes Tündér a vonaton című meseregényében is az adott virágtündér, Flórika útját egész sor szereplő kíséri és gazdagítja.

¹⁰ Közelítések a meséhez. Szerk. Bálint Péter. Debrecen. Didakt Kiadó, 2004. 45. old.

Az időbeliség is monotonabb a népmesékben, lineáris cselekménysort láthatunk, míg a műmeséknél az írók gyakran játszadoznak az időben való előre-hátra ugrással, ezzel is ébren tartva a sosem szunnyadó gyermeki képzeletvilágot.

2.2. Tündérmese

Dolgozatom a projektmódszer sokoldalúságát hivatott bemutatni egy olyan meseregényen keresztül, amiben Flórika, a kis tündérlány kalandozásain át vezeti be az olvasót egy mágiával sűrűn fűszerezett, mégis a valóság talaján mozgó világba. „A tündérmesei jelentés értelmében a mese azt a bizonyos tündéri kettősséget, jó és gonosz egymást feltételező pluralitását valósítja meg, ezzel együtt racionalitás és irracionalitás, realitás és irreálitás egységét.”¹¹ Hálás definíció ez Lovász Andreától és pontos is, ami Bálint Ágnes regényét illeti. A kis virágtündér utazása a nagymama kertjéből a kalauz otthonáig bővelkedik minden olyan elembe, mely ebben a meghatározásban szerepel és ezáltal a gyermekek nagyon közelinek érezhetik magukhoz az egész történetet.

Természetesen, az alapkritérium, miszerint a jónak, a jó tulajdonságoknak győzedelmeskedniük kell a rosszak felett, a tündérmesékben is szükségszerű elem. Olyan szereplők felbukkanása is nélkülözhetetlen, akik elsőre nem tűnnek szerethetőnek, de az események láncolata során alakulhat úgy egy-egy nem várt szituáció, hogy kibontakozhasson az ő karakterükből is az, ami megmutathatja a jó tulajdonságaikat vagy éppen őket magukat ébreszti rá, hogy tartozhatnak ők is egy erkölcsileg magasabb szférához. „A tündérmesei vagy másik világhoz tartozó környezetben váratlanul és csodás módon valósul meg a kegyelem, az isteni gondviselés: olyasmi, amire nem számíthatunk előre, és nem lehetünk biztosak abban, hogy valaha megismétlődik.”¹²

Éppen ez a meglepetésszerűség az, ami a cselekményvezetést is meghatározza és arra készíti az olvasót, hogy várja a csodát, a természetfelettit, amivel a mindennapokban nem találkozhat és nem is lehet számára kézzel fogható. „A tündérmese gazdag árnyalataiból a gyerekek még nem értenek meg mindent, de kitartóan ragaszkodnak azokhoz a mesékhez, amelyek pontosan leképezik a bennünk zajló lelki folyamatokat, s amelyekből ők is erőt meríthetnek.”¹³ Természetes elemként tekinthetünk a tündérmesékben a mirákulum létezésére

¹¹ Közelítések a meséhez. Szerk. Bálint Péter. Debrecen. Didakt Kiadó, 2004. 33. old.

¹² Közelítések a meséhez. Szerk. Bálint Péter. Debrecen. Didakt Kiadó, 2004. 48. old.

¹³ Boldizsár Ildikó: Mesepoétika. Bp.: Akadémia Kiadó, 2004. 18. old.

és ezzel együtt a humorra is. A tündérmeséknél a főhősnek és segítőinek sorozatosan meg kell küzdeni valamivel vagy valamiért. Nagyon domináns a szövegezés, ami gyakran varázslatos elnevezésekkel díszített és bővelkedik vicces jelképekben, amik a hagyományoktól igencsak elrugaszkodottak.

2.3. Meseregény

Amikor először találkoztam a meseregény fogalmával, próbáltam megfejtetni, mi is lehet a pontos meghatározása, melyek azok a könyvek, amelyekre igaz lehet ez a megnevezés. Ha abból indulok ki, hogy a mese egyfajta történetmesélés, ami szájról szájra terjed, hol hozzátessznek a mesét mondók, hogy elvesznek, vagy éppen megmásítanak benne részleteket, akkor a szó első felét értem is. Mi a helyzet azonban a regény résszel? Mindenképpen azt feltételezem, hogy míg az első fele, nem feltétlenül művi, addig a második bizonyosan az. Megjelenik az akaratlagosság a történetek valami fajta összefűzésére és egyben való kiadására. Nem biztos, hogy teljesen összefüggő a regény minden története, de akadhat benne olyan szál, ami egységgé kovácsolja. Érdekes abból a szempontból is, hogy egy egész regény első nekifutásra kimerítő lehet, főleg a fiatalabbaknak, de ha a különálló történetek tartják azt a felépítést, hogy a katarzist mindig követi egy lezárás, megnyugtató zárszó, akkor olvashatóvá, hallgathatóvá és felfoghatóvá válik az 5-6 éves korosztálynak is. Tekintettel a szakdolgozatom központi művére, fontos szempont volt, hogy olyan meseregényt válasszak, ami a történetek folytonosságával is biztosítja a gyermekei fantázia szárnyalását, a motiváció és figyelem megőrzését.

A mese hasznossága az óvodás korosztály számára vitathatatlan, már csak azért is, mert egy nagyon szoros kapocsként köti össze a felnőttet a gyermekkel. „Azt mondják, az igazán jó meseregény kortalan. A gyermekhez és felnőtthez egyaránt szól.”¹⁴ Nem csak a gyermek fantáziája kap szárnyra, amikor hallgatja a felolvasott történetet, de a felnőtt is ugyanolyan jól szórakozik, sőt emlékezik és visszaidézi a gyermekkorát. Eszenciaként foglalja magába a csodát, a természetfelettit, a kalandot, de ott van a mindennapok zaja is a történetekben és a valóság táptalajként szolgálja az öt körülvevő mesevilágot.

Önellentmondásosnak tűnhet a meseregény fogalmának polarizáltsága, mert „a tündérmesékből általában hiányzik a részletező leírás, a mese szövege inkább akciókat,

¹⁴ Gyermekirodalom. Szerk. Komáromi Gabriella. Bp.: Helikon, 1999. 111. old.

cselekvéseket tartalmaz: egy szövegtípus uralkodik benne.”¹⁵ Ha azt nézzük viszont, hogy mit várunk el a meseregénytől, akkor nem fogunk csalódni, hiszen éppen a fordulatos történetek, a kicsit szabálytalan, nem megszokott eseménysorok, meg-és elnevezések tudják lázban tartani az olvasót vagy a mesét hallgatót. Ezzel alátámasztva igazolható, hogy nagycsoporttól kezdve, a kisiskolás kor végéig tudatosan használható műfajról beszélünk. Ebben az időszakban a gyermekek fantáziáját még nem rontotta el semmi, táptalajul az óvodában és otthon hallott tanulságos népmesék, tündér-és állatmesék szolgálhatnak.

A karakterek változása, fejlődés, ambíciója kihatással van a történetet követő gyermekre és a személyiségfejlődés szempontjából ideális időszakban befolyásolhatja a jó erkölcsi evolúció irányába. A különböző próbatételek, feladatok, amikkel a szereplőkön keresztül találkozhat a gyermek, megoldást nyújthat a saját életében felmerülő konfliktusokra is. Az óvodában két nagy életkori átmenet miatti krízissel mindenképpen meg kell küzdeniük: a bekerülés egy új közösségbe és a váltás, amikor a kisóvodásból, kisiskolás lesz. Az út, amit bejárnak ez idő alatt gyakran irigységgel, féltékenységgel, az elismerés iránti versengéssel van kikövezve, a szülőkről való leválás fontos megpróbáltatásai mellett. A meseregények közvetett úton készíthetik fel a gyermeki lelkeket a felnőttvilágra. Az a mesehős, akivel a gyermekek azonosulni tudnak, idolként mintát adhat az érzelmi fejlődésükre.

¹⁵ Boldizsár Ildikó: Varázslás és fogyókúra. Debrecen. Didakt Kiadó, 2003. 177. old.

3. Mesélési hagyományok

Mindenképpen szerettem volna egy fejezetet szánni a mesélési formuláknak, mert elválaszthatatlan része a mesének a mesélés. Az, hogy ez miképpen valósul meg, hogyan adjuk át a mesét a gyermekeknek, hiszen elsősorban ők a célközönségünk, egy olyan aspektusa a nevelésnek, amit lehet ösztönösen is jól csinálni, de pedagógiai szempontból számos bevált módszer létezik, amik felkelthetik a motivációt és a szerteágazó gyermeki figyelmet képesek fenntartani.

A Magyar Olvasástársaság honlapján olvastam egy gondolatébresztő cikket Kocsis Évától, amiben három részre osztotta a meséléssel kapcsolatos kérdéseket: „Melyik korosztálynak mit? Mikor mondjunk mesét? Hogyan, milyen körülmények között meséljünk?”¹⁶ Teljesen átfogó képet kaphatunk a kérdések megválaszolásából arra vonatkozóan, hogy miként kezdjük a mesetudat kiépítését a gyermekeknél. A korosztályos besorolás nagyon fontos, hiszen egy még beszélni nem tudó, pár hónapos baba rendkívül szenzitíven figyel a környezetére, és az ott hallott hangok, hangszínek, hanglejtések szépen bevésoódnak nála a mesében hallott szavakkal és kifejezésekkel együtt. Ezek segítik őt abban, hogy mielőbb kialakulhasson nála az az üdítő kényszer, hogy önkifejezésre juttassa a saját gondolatait és érzéseit a gügyögésen és gagyogáson túl. Az óvodában eltöltött évek valódi oázist jelenthetnek ebből a szempontból azoknak a gyerekeknek is, akik akár korlátozott nyelvi kódú családból érkeznek. A rengeteg mondókán és dalon túl a mindennapi mesék, például az ebéd utáni csendes pihenő előtti altató mese, kihagyhatatlan része az óvodai anyanyelvi nevelésnek.

Az óvodapedagógus legyen bármennyire tapasztalt, mindig megfelelő felkészültséggel kell, hogy a meseolvasáshoz, meséléshez álljon. Hospitálásaim alkalmával háromféle mesélési technikában volt részem. A délelőtti foglalkozások alkalmával, valamiféle hívószó, dal, mondóka és egyéb eszközök (mesepárna, gyertya, meseszőnyeg, mesefa, bábok használata) segítségével elkezdődik a ráhangolódás. Ezeknél a foglalkozásoknál az óvónők az élő szavas mesélést, improvizációt és dramatizálást alkalmaztak. Maguk találtak ki történeteket, ami pedig különösen tetszett, hogy Vadadi Adrienn meséihez hasonlóan, próbáltak a mindennapi óvodai élményekből, kialakuló feszültségekből meríteni, és kicsit tanmese jelleggel okítani a

¹⁶ Kocsis Éva: Hogyan meséljünk a gyerekeknek? 2009.03.25.

>URL: <http://www.hunra.hu/szuloknak/szulok-kerdezik-az-olvasasrol/94-hogyan-meseljuenk-a-gyerekeknek>
[2021.07.13.]

gyerekeket. Az ebéd utáni, elalvás előtti mese, szinte kivétel nélkül könyvből történt, olyan népmesei gyűjteményekből, amik hosszú-hosszú évtizedek óta szolgálják az identitástudatunk, népünk kultúrájához kötődés erősítését. A délutáni szabadfoglalkozások végeláthatatlan tárházat biztosítottak a műmesék világában való elmélyedésre. Számptalan alkalommal került olyan salátává lapozott könyv az asztalra, melyek kortárs írók alkotásai voltak.

Mindegyik mesélési forma lehetőséget biztosít arra, hogy a mesélő a nyelv segítségével elrepítse a hallgatókat egy varázsvilágba, ahol a jó győzedelmeskedik a rossz felett és a legkisebb királyfiból is lehet ünnepezt hős. „A mesemondásnak mágikus, rituális szerepe van.”¹⁷ A legfontosabb a hogyan, a meseelőadásának módja. A gyermekek szempontjából a légző, artikulációs, hangadó, hangutánzó beszédtechnika nagyon fontos szerepet kap. Ugyanakkora erővel bír a szöveg kívánalmainak megfelelően a hangsúly, a tempó és a hangerő is. A beszédmegértést, a belső hallást és a szókincsbővítést segítik elő a hallott történetek. A szavakon és hangzáson túl megtalálhatjuk a nonverbális kommunikációt, a mimika, a tekintet, a vokális kommunikációs csatornák (hangnem, hanghordozás, hangsúly, szünet, hanglejtés, beszédritmus) és a mozgásos kommunikációs csatornák (gesztusok, érintés, testtartás, térköz-szabályozás) felhasználásával. „A mesékhez kapcsolódó beszélgetés a kognitív és a szociális kompetencia fejlődését egyaránt segítheti. A DIFER készségek közül több is fejleszthető a mesékről való tematikus beszélgetés során: reláció-szókincs, következtetés, összefüggés-megértés.”¹⁸

A mesélés atmoszférájának megteremtése alapvetően fontos, hiszen a csend, a nyugalom, tovább fokozzák a mesehallgatás intim állapotát. Az óvónő/mesélő személye kulcsfontosságú, bizalmi szereplővé válik az gyermekek körében, vele és rajta keresztül élhetik meg a szavak képekben való újjászületését.

¹⁷ Közelítések a meséhez. Szerk. Bálint Péter. Debrecen. Didakt Kiadó, 2004. 46. old.

¹⁸ Zentai Gabriella: Óvoda és nevelés a 21. században. >URL:

http://epa.hu/00000/00011/00204/pdf/EPA00011_iskolakultura_2016_04_05.pdf [2022.05.11.]

4. Bálint Ágnes

Magyarország különösen szerencsés helyzetben van a tekintetben, hogy szép számmal akad olyan író, költő és műfordító, akik hosszú éveken, évtizedeken át meghatározták és még sokáig meghatározzák a gyermekirodalmat. Az, hogy mit adunk a gyerekeink kezébe útravalóként, szellemi táplálék gyanánt olyan fontosságú döntés, mint az ételmiszer, amivel nap, mint nap ellátjuk őket. Nem különválasztható és nem kisebb jelentőségű, hiszen mindegyikből táplálkozik és fejlődik az adott gyermek. Értő, érző emberek nevelése a fő célja minden pedagógusnak, ehhez pedig a legteljesebb mértékben kell nyitottan a neveléshez állni. Bálint Ágnes megkerülhetetlen a magyar mesék világában. Olyan szerteágazó és mély, érdekelítetett mesékkel örvendeztetett meg több generációt is, melyek méltán szolgálhatnak alapként és segédanyagként az oktató-nevelő munkában.

Amikor az életével kapcsolatban kutatásokba kezdtem, mert nagyon érdekelt, hogy honnan jött, milyen gyökerei voltak annak az írónőnek, aki ilyen, jó értelemben vett klasszikusokat tudott alkotni, azzal találtam szembe magam, hogy nagy valószínűséggel nem áll messze a született zseni kategóriától. Két lánya üzemelteti a róla szóló honlapot és a ház is látogatható nekik köszönhetően, ahol annak idején alkotott.¹⁹ Nagyon korán megmutatkozott tehetsége, akár a rajzolás, akár az írás tekintetében. Iskolás éveit nem megszokott módon, otthon kezdte. Édesanyjától és vele tanult mielőtt egy fehérvári iskolába integrálódott volna. Szinte biztos vagyok benne, hogy a kezdő stimulációt itt kell keresni. Ha valaki egy szeretetteljes, nyugodt légkörben tud alkotni és kibontakozni, akkor az csodákra lesz képes. Ezt az óvodában is lehet tapasztalni napi szinten. Ha sikerül megteremteni minden olyan feltételt a gyermekek számára, ami az adott korosztálynak szükséges, akkor szinte szárnyalnak az új tudás megszerzése felé.

Gyakran, a mesekönyveknél, főleg a kisebbeknek szóló változatokban szinte elvárásként tekintünk a képes illusztrációkra. Az írónőnél abban a kitüntetésben lehet részünk, hogy történeteiben olyan színes és kedves karaktereket ábrázol, akik életre kelnek a szemünk előtt. Mire a történetek végére érünk, a szereplők ismerőssé, sőt barátainkká válnak. Hétköznapiaságuk, esendőségük teszik őket szerethetővé, hihetővé, még akkor is, ha olyan képes

¹⁹ Both Gabriella: „Nem az volt a fontos, hogy minden tökéletesen le legyen porolva, hanem az, hogy a húgom hörcsőgei jól el legyenek látva” – Bálint Ágnes író lányaival beszélgettünk 2020.10.23. >URL: <https://wmn.hu/kult/53797-nem-az-volt-a-fontos-hogy-minden-tokeletesen-le-legyen-porolva-hanem-az-hogy-a-hugom-horcsogei-jol-el-legyenek-latva--balint-agnes-iro-lanyaival-besze> [2021.08.23.]

képtelenségeket tudnak, mint virágos ösvényt varázsolni a hóban hazatérő nyugdíjas kalauz elé a hóba.

4.1. Bálint Ágnes szakmai életútja és művei

Joseph Renzulli amerikai pszichológus tehetség modellje teljes egészében igaz, ha Bálint Ágnes író pályafutását nézzük. Amellett, hogy a tehetségére isteni adományként tekintünk, három alappillérnek is meg kell felelnie, ezek pedig a következők: kreativitás, elköteleződés és átlagon felüli képességek. Erről egy interjúban Ágnes nevű lánya is megemlékezett: „Nagyon nehéz élete, de örületes kitartása és ereje volt”²⁰ Nyilván Czeizel Endre 2x4+1-es modellje mellett sem mehetünk el, hiszen ott az a bizonyos plusz egy, a sors faktor, ami a véletlen, de sorsszerű találkozások lehetőségeit mutatja, melyek az író nő életében adottak voltak. Minden esetben ki tudta használni a rendelkezésre álló időt, hogy azzal foglalkozzon, ami számára a legfontosabb volt, az alkotás. Nagyon fiatalon megkezdte ezt az alkotómunkát, hiszen, olvasni ötévesen, írni hatévesen kezdett, tizenkét éves korától rajzait, meseregényeit is megismerhette a nagyérdemű.²¹

A meseírástól soha nem távolodott el, végig kísérte az egész életét, mindegy volt, hogy éppen milyen pozíciót töltött be a tv-nél. Szerkesztőként, dramaturgként, rendezőként is helyt kellett állnia ahhoz, hogy meg tudja valósítani azt az elképzelését, miszerint a gyerekeket közel kell hozni a természethez, a benne található összes élőlényhez. Legyen szó eleve szerethető növényekről, állatokról, vagy a kevésbé ismert és inkább riasztó rovarokról, pókokról. Ezeket a fajokat is szükséges megismerni, hiszen létük nélkülözhetetlen a fenntartható ökoszisztémában. ²² Saját visszaemlékezésében is mesészerűnek írja le életét, és történeteiben is ez a gazdag csodaország jelenik meg a hozzátartozó összes lakójával. Élettörténete is éppolyan kalandos, néhol viszontagságos, mint főszereplői impulzusokkal teli fabulái.

²⁰ Both Gabriella: „Nem az volt a fontos, hogy minden tökéletesen le legyen porolva, hanem az, hogy a húgom hörcsőgei jól el legyenek látva” – Bálint Ágnes író lányával beszélgettünk 2020.10.23. >URL: <https://wmn.hu/kult/53797-nem-az-volt-a-fontos-hogy-minden-tokeletesen-le-legyen-porolva-hanem-az-hogy-a-hugom-horcsogei-jol-el-legyenek-latva--balint-agnes-iro-lanyaival-besze> [2021.08.23.]

²¹ Szász Judit: Gyászol a Futrinka utca és környéke. 2008.10.27. >URL: <http://www.muveszvilag.hu/film/hirek/10256> [2022.06.03.]

²² Bálint Ágnes >URL: https://www.balintagnes.hu/site/index.php?mid=2_ELETE&lang=hu [2021.08.23.]

4.2. Bálint Ágnes mesevilága

A mesekönyveknél gyakran, főleg a kisebbeknek szóló változatokban, szinte elvárásként tekintünk a képes illusztrációkra. Bálint Ágnesnél abban a kitüntetésben lehet részünk, hogy történeteiben olyan színes és kedves karaktereket ábrázol, akik életre kelnek a szemünk előtt mindenféle megfestés vagy rajz nélkül is. A főbb karaktereket körülvevő szereplők, tárgyak, helyek, pedig mind ismerősek lehetnek a saját életünkből is. Kerttel, virágokkal, öreg diófával, vonattal és persze aranyos nagymamával minden kisgyermek találkozott már, ahogy a képzeletükben tündérekkel, jó és kevésbé jó személyiségekkel is.

A problémák se ismeretlenek senki előtt, irigység, féltékenység, barátság, megbocsátás, valakinek, valaminek az elvesztése, a hiánya és újra felfedezése. Az olykor elérhetetlennek tűnő megoldás pedig kisebb-nagyobb katarziszok útján végül elérkezik és minden a helyére kerül. Ezek a mai világban már olyan értékek, amikre nagyon kell vigyázni. Egymás elfogadása, feltétel nélküli szeretete és ennek megtanulása egy hosszú folyamat. Ehhez nyújthat segítséget kalandos történeteivel Bálint Ágnes mesés világa.

4.3. Szimbólumok Bálint Ágnes meséiben

A szimbólum valamiféle hasonlóságon alapul, olyan jelkép, mely sűrítve tartalmazza, már-már allegorikusan az eredeti jelentést. Megértéséhez szükségszerűen dominálnia kell a közös szociokulturális háttérnek, ami következtetni enged a szimbólum valós tartalmára.²³ Szinte bármi kaphat többletjelentést az irodalomban. Ha Bálint Ágnes meséit olvassuk, szembeötlő az a gondolatiság, ami köré fonódott. A természet szeretete az alfája és ómegája, vagy inkább vezérfonala. Az állatok és növények emberi tulajdonságokkal való felruházása sokban hozzájárul ahhoz, hogy közelebb engedjék a témát a kisebbek magukhoz, hogy megértsék, miként is működik a bennünket körülvevő világ. Minden állat és növény, legyen az bármilyen kicsi vagy nagy, szép vagy éppen tökéletlen, a világunk része, és ennek a világnak arra kell törekednie, hogy elfogadjuk és segítsük egymást, ahogy teszi ezt példának okán, az egyik legismertebb karakterpárosa, Mazsola és Tádé is.

²³ Boda István-Porkoláb Judit: Interkulturális szimbólumok a versértelmezésben. 28. old. >URL: https://matarka.hu/koz/ISSN_1788-9979/vol_10_no_1_2015/ISSN_1788-9979_vol_10_no_1_2015_027-037.pdf [2022.04.16.]

Az általam választott meseregényben is csupa olyan karakter szerepel, akik megjelenésükben is hordozzák, tehát külsőségeikben is megfelelnek az általuk közvetített belső értékeknek. Az író ügyesen játszik a méretekkal, színekkel, a fontosabb részletek megmutatásával, azoknál a szereplőknél, akik valamilyen módon befolyásolják a történeteket. A szimbólumok jelentését keresgélve is vissza kell nyúlni egészen messzire, ahol a szakralitás is fontos szempontként gyakorol hatást a jelképekre.²⁴ Az emberfeletti megjelenése a meseregény mágikus történeteiben is nyomon követhető. A történetbe feledkezve szinte fel sem tűnik, hogy szép lassan a fantáziavilág természetes része lesz a csoda.

A vonatút, ami megváltoztatja Flórika életét, ugyanolyan viszontagságokkal teli, mint az élet, utastársai válogatás nélkül csapódnak mellé, hol előre, hol hátra mozdítva a sorsát. A valóságban is ki vagyunk téve a környezetünknek és rajtunk múlik, hogyan reagálunk a bennünket ért pozitív vagy negatív fejleményekre. Lehetőségként, kihívásként, mint Flórika, tekintünk-e az élet által elénk sodort feladatokra, vagy csak a problémát látjuk, ahogy a minor karakterekre jellemző a meseregényben.

Az a fajta érzékenyítés, amivel az író dolgozik, egészen elismerésre méltó. A legkormosabb karakter, a Korommanó viseli magán a kirekesztés bélyegét, ami talán a mai társadalmunk egyik legnagyobb problémája. Külseje megtévesztő, hiszen közelebből vizsgálva mutatkozik csak meg igazán, hogy milyen melegszívű és jóérezsű szereplő. Cselekedetei által kapunk tanmesét arról, hogy milyen fontos az elfogadás és empátia egymás iránt.

Bálint Ágnes prózastílusa minimalista, de jó értelemben véve, hiszen érzelemdús és színes karakterei fordulatos frázisai elbeszéléseit eseményközpontúvá varázsolják. Nem kell értelmezési rétegekkel vesződni, mert főhőseinek inkább történeteik vannak, mint személyiségük. A kis virágtündér élete valamennyire eltér a meseregények szabályaitól. Flórika, aki tündér lévén egymaga is érdekes lehetne, legtöbbször inkább csak megfigyel, gyakran mellékszereplővé zsugorodik, viszont a konfliktusok idején előlép és segít az elsimításukban.

Az író stílusán lehet érezni, hogy sorsközösséget vállal a szereplőkkel és az olvasóközönség szimpátiáját is megnyeri már az első sorok elolvasása után. Könnyeddé teszi az eggyé válást, a gyermekek számára megteremti a beleélés és azonosulás lehetőségét. A

²⁴ Hasznos Andrea: Kora-keresztény jelképek. 2005.

<http://www2.szepmuveszeti.hu/hyperion/lexikon.php?id=225> [2022.04.16.]

regény minden fejezetében megjelenik egyfajta tanító célzatú példa, amire a mindennapi életben is gyakran akadhat precedens.

5. A Tündér a vonaton című meseregény elemzése

Bár nem Tündérországra járunk, de főhősünk és barátai mind emberfeletti képességekkel bírnak. Természetfeletti lények, de rendelkeznek olyan esendő emberi tulajdonságokkal, amik mindenkiben megtalálhatóak. Varázsországnak is hihetnénk Flórika otthonát, ami bár minden szempontból ismerős, de mégis egy felfedezésre váró ismeretlen világ. A könyv első oldalán, rögtön a legelső bekezdésben pontos iránymutatást kapunk a desztinációhoz, merre is található a virágtündérek otthona. Ezzel a felcsapással Bálint Ágnes meghatározza, sőt mi több, befolyásolja a fantáziánkat és arra ösztönzi, hogy kilépjünk a hétköznapiból és engedjünk egy olyan érzelemdús kalandnak, ami egy kis óvodást arra sarkall, hogy a mese meghallgatása után rajzaiban, kézműves alkotásaiban is életre hívja a képzeletében megjelenő alakokat. „Virágtündérekkel manapság már csak olyan kertekben lehet találkozni, ahol nem zümmög a fűnyírógép, nem csattogtatják a nyeseollót, vagyis minden virág, bokor, fa úgy nő, ahogyan neki tetszik. Az ilyen kerteket nem őrzik ám hegyes dárdájú, büszke kerítések! Legtöbbször nincs is már kerítésük, megette az idő, és ami még maradt belőle, azt vastagon takarja a lonc vagy a vadszőlő. Öreg emberek kertjét veszik körül ilyen elvadult sövények. Nem véletlen tehát, hogy virágtündérek úgyszólván csak öreg emberek háza körül találhatók...”²⁵

Keretes meseregényünk kronologikus történéseit két idős ember fogja közre tizenhárom fejezeten keresztül. Margit mama és Józsi bácsi, a kedélyes kalauz, akik otthont, nyugalmat és melegséget biztosítanak kis virágtündérünknek. Flórika alapvetően olyan cserfes és kíváncsi, mint a történetét olvasó kislányok. Mindig mindent szeretne tudni és valamiképpen belefolyni a történések sodrába. Alapvetően jóindulatú és a még elsőre nem is olyan kedves szereplőkből is képes kihozni a legjobbat. Nem ítélezik, hanem elfogadó és segítőkész személyiség.

A regény legnagyobb részben a vonaton töltött időt meséli el és a kalandok is gyűrűznek tovább. Flórika szenvedélyes érdeklődése folytán lesz alkalma enyhíteni magányát az utazással eltöltött idő alatt. Története is szimbólum, ahogy a vonat, ami szállítja. Előre lerakott, kötött sínpályán halad, hogy mi és mikor történik vele, abba nem igazán van beleszólása, szívesebben halványodik másokat patronáló szereplővé. Innentől válik számomra igazán érdekessé, kommentátori minőségben kíséri figyelemmel az eseményeket, és igen szerethető hozzáállással és éles szemmel a körülötte zajló fordulatokat. Főszereplőkké válnak a frissen felbukkanó karakterek: Korom manó, Tücsök úrfi, Piroska, aki elsőként elevenedik meg, mint kártyalap.

²⁵ Bálint Ágnes: Tündér a vonaton. Bp.: Holnap Kiadó, 2017

Maga a vasúti kupé végeláthatatlan kincsesbánya, amiben mindig van valami új, felfedezésre váró nívó.

A történet és a szereplők is reflektálnak az akkori világra és a benne élőkre. Láthatjuk az idő előrehaladtával, hogy hogyan fogynak el az ismerősök, barátok, sőt családtagok a kalauz életéből. Segít megérteni, hogy min mennek keresztül az idősök, amikor végleg otthagyják a munkahelyüket. Érezni lehet a kalauz elbeszéléséből, mennyire fél az ismeretlentől, hogy újra egyedül maradnak a feleségével, és nem fogja a vonat sem szólítani többé. A napi varázslatok, amelyek bearanyozzák a két szépkorú életét, a gondoskodást, az egymásra figyelmet és a feltétel nélküli szeretetet hangsúlyozzák.

6. Tematikus terv

A tervezés fontossága számomra a nevelő munkában akkor vált elengedhetetlenül fontossá, amikor a gyakorlataim során szembesültem vele, hogy a spontaneitás mellett a legnagyobb kapaszkodót az jelenti, ha van egy biztos alap. Arra lehet építkezni, el lehet térni, de precíz, előre kigondolt terv nélkül nem lehet permanens oktató-nevelő munkát folytatni. Az egyetemen töltött idő alatt is arra törekedtem, hogy az általam készített gyakorlati tervek, olyanok legyenek, amiket később is hasznosíthatok.

A tervezéséhez, kivitelezéséhez bő útmutatást adnak a tematikus tervek. A tematikus tervezés egy tárgykörnek a részletesebb kimunkálására ad lehetőséget. Mivel az óvodában komplex fejlesztésről beszélünk, így a szemléltetési anyagok és a különféle területekkel való összekapcsolódás mélyrehatóbb tervezéssel párosulhat. A tematikus terv a könnyebb átláthatóság miatt ideális esetben táblázatos formában készül. A formátum nem rögzített, mindenki a saját képére formálhatja. Én a dolgozatomban azt fogom használni, ami az elmúlt években nekem a legjobban bevált.

A tematikus terv alapja az óvodában a játék, játékoság. Minden megszerzett tapasztalat, újdonság vagy érdekesség élményszerűen épül be a tanulási folyamatba, amin keresztül a gyermek képes lesz felfedezni az őt körülvevő világ sokszínűségét. Maga a játék lesz a tanulás, ez a tevékenységi forma fog aztán az évek múlásával egyre komolyabbá válni. Az óvodai évek alatt a gyermekek folyamatosan tanulnak, jelentősebb részben utánnézéssel és spontán megvalósuló tevékenységekkel.

Egy mindent átfogó tervezethez szükséges a teljes évet egészében látnunk és projekt módszerekkel úgy tagolni, hogy minden fejleszteni kívánt területre jusson elég idő. A projektmódszer alkalmazásával a gyermek képes számos dolgot megtanulni azáltal, hogy aktív résztvevője és nem "csak" befogadója az anyagnak.²⁶ E módszer használatával ismertethetjük meg a gyermekeket a legegyszerűbben az állatokkal, növényekkel, a bennünket körülvevő világgal is. Akár heti váltakozásban különböző, az adott időszakra aktuális témákat dolgozhatunk fel velük. A projekt módszerrel az egyetemi első évem során találkoztam először Albert Gábor tanár úr óráján, ahol átvettük az Ókortól napjainkig élt és élő neves tanítókat. A módszert az amerikai pedagógus, John Dewey alkalmazta először, mely a gyerekek tevékenység központúságára épít. Ez azt jelenti, hogy a pedagógus aktív cselekvőként tekint a

²⁶ Pentelényi Jakab: Madarak és fák napja a projektmódszer fényében. 2016.11.05. >URL:
https://www.csaladinet.hu/hirek/gyerekneveles/jatekok_zenek_foglalkoztatok/23466/madarak_es_fak_napja_a_projektmodszert_fenyeben [2022.02.06.]

gyermekre, vagyis partnerként bevonja a tanulásba azzal, hogy az óvadás csoport közösen dolgozza fel az információkat. Megjelenik a progresszivitás, konstruktív szemléletbe ágyazva és a differenciálást szem előtt tartva.²⁷ Már óvadás korban is olyan információkkal, problémahelyzetekkel hozzuk közelebb a világot a gyermekek számára, amelyekkel később a valós életükben is találkozhatnak. Nemcsak abban jár élen a módszer, hogy az aktualitásokra figyel, amelyek a gyermekeket is a leginkább izgatják és kíváncsiságuk a körülöttük zajló folyamatokra irányulnak akaratlanul is, hanem abban is, hogy ráébreszti őket a kollektív alkotásban rejlő lehetőségekre. A probléma már nem akadályt jelent számukra, hanem kihívást, amit közösen a pedagógus támogató jelenlétével lesznek képesek megoldani. A megoldás pedig produktum formájában kézzel foghatóvá válik és ez egyben azt is jelenti, hogy ennek értéke mások számára is egyértelművé válik. Ez az óvodában a faliújságokon, csoportszobák belső dekorációiként és a családok számára hazaküldött kincsek formájában valósul meg leggyakrabban.

Azért nagyon hasznos ez a tanítási módszer, mert az érzékszervek mind több oldalú hatásmechanizmusaként, mely az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjában (ONOAP) is szerepel, fejlesztő feladatok útján juttathatja el az átadni kívánt információt a gyerekekhez: mese, vers, rajzolás, mintázás, kézimunka, mozgás, énekes játék, ének, zene.²⁸ Gyakorlati megvalósulásaképpen az év feloszthatóvá válik a négy évszakra, azon belül a hónapokat hetekre oszthatjuk és készíthetünk minden napra tervezetet, mely az adott projekthez a legmegfelelőbben illeszkedik.

²⁷ Pálfi Sándor: A projekt módszer az oktatási, nevelési gyakorlatban. >URL: <https://docplayer.hu/24080844-A-projekt-modszer-az-oktatasi-nevelési-gyakorlatban.html> [2022.05.06.]

²⁸ Kőrmöczy Katalin: Projekt módszer az óvodai nevelésben. >URL: <http://www.kormocikatalin.hu/?menu=26> [2022.05.08.]

7. Tevékenység/foglalkozás tervek

Ha már tervekről beszélünk, akkor fontos látni azt is, hogy ennek a munkának a függvényképe nem lineáris, jó esetben egy felfelé ívelő görbe. A fejlesztési területek összetettsége okán a szociális készségek, a nagy-és finommozgások, a taktilis érzékelés, a térvizuális és auditív érzékelés, valamint a verbális észlelés minden sarokpontját érinteni kell. A játékok, tevékenységek egyszerre több képességet fejlesztenek, tehát fejlesztési szempontból minden játék több funkciót lát el. Megjelenik az akaratlagosság, de nem szabad, hogy a gyermek kötelességnek érezze vagy kényszernek a játéknak álcázott munkát. A hangsúly mindig a játékosságon kell, hogy legyen, illetve az örömszerzésben van jelentős szerepe az adott feladatnak. Ebben a korosztályban még nem pontokkal, jegyekkel mérjük a teljesítményt, hanem a gyermek örömeiben, kedvtelésében mutatkozik meg a siker. Ez pedig kulcsfontosságú. A gyermek testi, lelki jóléte a legelső.

A terv felépítése szempontjából szem előtt kell tartani, hogy folyamatosan ösztönöznünk kell, bátorítani és motiválni akkor is, amikor a gyermek nehézségekbe ütközik. Végtelen türelemmel kell felé fordulni és őt is meg kell tanítani a másokkal szemben tanúsított tiszteletre. A várás, várakozás megélése, és annak megtanulása, hogy nem pottyannhat minden elsőre az önkbe egy hosszabb folyamat, amiben az óvoda intézményének jelentős szerepe van. A szociabilitás területén csak akkor tudunk jól működni, ha a már korábban említett szokás-szabály rendszer az első pillanattól kezdve megfelelően van használva és kialakítva.

A rendszerszemléletnek tükröződnie kell a feladatok kiosztásában és egymásra épültségében. A türelem mellett ez a másik sarokpont. A 3-6 éves korosztály még nem képes hosszantartó figyelemre, így a legcélravezetőbb, ha a tevékenységeket úgy szervezzük meg, hogy azok rendszeresen, de rövid ideig tartsanak. Az óvodában töltött évek alatt ez folyamatosan változik és egyre hosszabban lesznek képesek koncentrálni az adott feladatra és minél aprólékosabban odafigyelve elkészíteni bizonyos munkákat. Ezt a folyamatot támogatni szükséges és csak annyit eltervezni, ami meg is valósítható a tevékenységre szánt idő alatt.

Szintén az idővel van összefüggésben az is, hogy tekintettel kell lenni a gyermekek „munkaidejére”. Ebben is lehetnek nagy különbségek, amennyiben indokolt, akkor a tervezett tevékenység tartamát lehet rövidíteni vagy épp kipótolni extra feladatokkal, ha jól haladnak. Nem a feladat a cél, hanem annak az egyensúlynak a megteremtése, ami a fejlesztés és a gyermek adott állapota között feszül. Bármikor abbahagyhatjuk a feladatokat és válthatunk játékokra, és a tevékenységeket is érdemes úgy összeállítani, hogy bármikor beszállhassanak azok

is, akik elsőre nem találták szimpatikusnak őket. A gyermekek képessége és a feladatok jellege határozza meg azt is, hogy egyénileg vagy kisebb csoportokban végzik azokat. Rugalmasságnak kell jellemeznie mind a feladat kiosztást, mind a pedagógus hozzáállását.

A tevékenység/foglalkozás tervhez a következőket szükséges végiggondolni:

- a tevékenység helye
- a tevékenység ideje
- korcsoport
- a tevékenység tárgya
- a felhasznált területből adódó nevelési lehetőségek
- a tevékenység előzményei
- az érdeklődéskeltés várható formái: spontán, indirekt vagy direkt motiváció
- a tevékenység során alkalmazható módszerek
- a tevékenység során alkalmazható eszközök
- az adott tevékenységi körhöz kapcsolódó komplexitást, integritást biztosító tevékenységek
- a várható szervezési feladatok

Az óvodában lényeges elem, hogy a foglalkozásokat úgy építsük fel, hogy lehessen az előzetesen megszerzett vagy hozott eseményekből, élményekből táplálkozni. Ha van lehetőségük a gyermekeknek valamihez kötni az adott tevékenységet, sokkal gördülékenyebben tudják megoldani a rájuk váró feladatokat is. Ezáltal észrevétlenül sajátíthatják el az új ismereteket. A célunk mindig az, hogy komplexen fejlődjön a személyiségük. Figyelembe kell venni azt a sokszínűséget, ami jellemző az óvodás gyermekek körében. A pedagógiai tervezésnek változatos eszközöket és tevékenységeket kell felvonultatnia²⁹, amiben az innovációs törekvések is helyet kaphatnak, a nem elhanyagolható súllyal rendelkező régi, jól bevált tudás, tapasztalat mellett.

A gyermekek nyelvi fejlődése egy folyamatosan, intenzíven végbemenő folyamat, ami az összes többi területet is érinti. Maga az óvoda intézménye kiemelkedően fontos szerepet tölt be, hiszen a nap nagy részét a gyermek már nem az elsődleges szocializációs közegében tölti,

²⁹ Kopp-Ollé-Zágon: Tanórai differenciálás. 2008. >URL:
https://tanonline.hu/uploads/575/tanorai_differencialas.pdf [2022.02.06.]

hanem mondhatni idegenek mellett kell a következő lépéseket megtennie. Ez igen gyakran egy örömteli fordulat is, mert nem egyenlő szociokulturális közegből érkeznek, vannak, akiknek mindenképp fejlődést jelent egy olyan óvodapedagógus léte, aki tudatosan és jól használja a nyelvet. Ő képezi az átmenetet a megszokott, intim, belső világ és a külső, ismeretlen között. Egyszerre gondozó, nevelő és szeretetteljes tyúkanyó is. Minőségileg, fokozatosan, de életszerűen fejleszt és minél több területet von be egy-egy anyag feldolgozásánál.

7.1. Tevékenység/foglalkozás terv – anyanyelvi nevelés

Csoport: Pillangó csoport (nagy csoport)

Tevékenységi forma: Anyanyelvi nevelés (mesélés)

A tevékenység előzménye: Meseregény feldolgozás 2. hét, bábokkal történő mesefeldolgozás

A tevékenység tartalma/témája: Bálint Ágnes: Tündér a vonaton, 8. fejezet: A szénailat

A foglalkozás ideje: 2021.10.12.

A tevékenység célja: Ismerjék fel és érezzék át a gyermekek a mese mondanivalóját, nyújtson számukra irodalmi élményt. A gyermekek érdeklődésének felkeltése mesével, a mese dramatizálásával

A tevékenység feladatai: A cselekmény átélésének elősegítése élménynyújtással, bábozással. Közösségi érzés erősítése a közös mesehallgatással. A bemutatás beszédtechnikai és előadástechnika megoldásai. A felolvasás során verbális, nonverbális eszközök használata.

Nevelési feladat: A mese párbeszéd formájában történő eljátszása során a szeretetre, a barátságra és megértésre, egymásra figyelemre való nevelés. (odafordulás, figyelem) Erkölcsi nevelés fejlesztése: Mi az elfogadás? Mi a barátság? Hogyan legyünk kedvesek másokkal? A mese által ismerjenek meg szerepmintákat, olvasás során fejlődjön fantáziájuk, kreativitásuk. Esztétikai élménynyújtás az felhasznált eszközökkel.

Képesség-és készségfejlesztés: Meseértés, figyelem terjedelmének növelése, emlékezet, beszédkészség, kifejezőkészség, szókincs bővítés, szabálytudat erősítése. A beleélési folyamat biztosítása, a belső képteremtés serkentése, a nevelési lehetőségek kiaknázása, az empátikus folyamatok elmélyítése.

Alkalmazott módszerek, eljárások: Bemutatás, beszélgetés, ellenőrzés, értékelés, bátorítás, interaktív vita

Eszközök: A szemléltetés eszközei, formái: a könyvben használt illusztrációk, ezek alapján készült horgolt bábok, (Flórika, a virágtündér, Piroska, a tavaszt ábrázoló kártyafigura, Korommanó, Tücsök úrfi, meseláda, furulya, nagymama, Aurélka, Ildike)

Munkaforma: frontális-egyéni/csoportos

A mű bemutatását követő tevékenység: Játék, anyanyelvi játékok, dramatizálás (mely, csak felszabadult légkörben tud jól működni és egyben hatékony módszere a kevésbé extrovertált gyermekek bevonására, szorongás-és feszültségoldására), mozgásos játék, ének, zene, vizuális tevékenységek stb.

A tevékenység/foglalkozás kidolgozása	
A fejlesztő tevékenység felépítése, a foglalkozások menete	A fejlesztés módszerei, munkaformák, eszközök, megjegyzések
Szervezési feladatok: Eszközök előkészítése, hely biztosítása a meseszőnyegen Motiváció: A magyar népmesék meseszignáljára hívom őket a szőnyegre, amelyet furulyán adok elő. Ráhangolódás a foglalkozásra: <i>„Emlékeztek, hogy kinek a varázslatos történeteit olvastuk az elmúlt héten? Itt vannak most velünk, bebújtak a meseládába. Egyiküknek tavaszi illata és lenge virágos ruhája van. Ki lehet ő? (Flórika) Másikuk fekete frakkot visel és mindig kicsit piszkos. (Korommanó) A harmadik finom meleget áraszt és szép piros ruhája van. Hogy hívják? (Piroska) És végül itt van hű társuk is, aki nagyon szeret ciripelni. Ő kicsoda?”</i>	A tevékenység nyugodt feltételeinek a megteremtése a folyamat zavartalanságát biztosítja, érzelmi biztonságuk fejlődésének lehetőségét teremti meg. Szabad játékból hívom a gyerekeket, a furulya, a meseszignál segíti a mesére való ráhangolódást, a szabálytudat erősítését. A meseláda odavonzza a gyermekek tekintetét, felkelti érdeklődésüket, a bábok pedig közel hozzák az elmesélt történetet, egyszerűen életre kelnek az elképzelt figurák. Érzelmileg megragadja a gyerekeket, így fenntartja az érdeklődésüket. Közösén élik át a mesehallgatás örömét. A befogadás által a mese a közösségi és szociális érzelmek alakítója lehet.

A meseregényrészlet bemutatása (bábokkal való eljátszása) Bevezetés <i>„Ősziesre fordult az idő. A hajnali vonatokra fázósan szálltak fel az utasok, s mielőtt leültek volna, megtapogatták az üléseket, vajon átmelegedtek-e már a fűtéstől...”</i> Bonyodalom <i>„Leggyakrabban a korommanó telepedett a szép kártyababa mellé, az pedig igyekezett elhúzódní tőle. -Összekormozod a ruhámat! – panaszolta. A korommanó ilyenkor majd elsüllyedt szégyenében. Ráadásul még a tücsök is kinevette...”</i> A cselekmény kibontakozása <i>„...két kisgyerek rontott be a fülkébe: egy kisfiú és egy kislány. Utánuk fűjtatva, lihegve jött a nagymamájuk. ...A gyerekek egyik ablaktól a másikig rohantak. Flóríka és a tücsök riadtan surrantak az ülések alatt vissza a sarokba, és igyekeztek mielőbb felmászni a biztonságos rejtekhelyre. A két gyerek csikó módjára dobogott, futkosott.”</i> Tetőpont <i>„Az ülés alatt a tücsök ingerülten fordult Flórikához. - Hol az a varrótű, amit találtál? – Itt van, de mit akarsz vele? – Megbőkdösöm kicsit ezt az Aurélkát, hogy maradjon csendben. – De hiszen akkor még jobban fog visítani! – jegyezte meg Piroska,</i>	A mese összefüggő történetének elmesélése a megfelelő hangsúly, tempó és tagoltság megválasztásával. Belső képi világ fejlesztése. Élményszerű bemutatásra törekszem a mese során. Ezzel próbálom a figyelem terjedelmét növelni, valamint a képzeletüket fejleszteni. Értelmi képességek fejlesztése: gondolkodás, felidézés, figyelem, fantázia, megfigyelés, következtetés, ítéletalkotás. A hangerő és a hangszín dinamikájának változtatása a történet menete során. A mesehősök tulajdonságainak megismerésével, önmagukról szereznek tudást, önismeretet. Feszültségoldással következik a mese megoldása.
--	---

<i>akit szintén zavart a nagy lábdobogás, puffogás, nyafogás.”</i> Megoldás <i>„Várjatok! – susogta Flórika, és elővette pici aranyfésűjét. Gyorsan fésülködni kezdett, és mert hamarjában nem tudott választani, milyen virágra is gondoljon, szénaillatot fésült ki a hajából. Az egész füle megtelt tavaszias szénaillattal.”</i> A mese lezárása <i>„Elgondolkozott a nagymama is.... A szénaillattól azonban elmúlt az idegessége. Elmosolyodott, és unokáihoz fordult. – Meséltem már nektek, amikor gyerekkoromban kisnyulat találtunk a mezőn?”</i>	Szókincsbővítés. A mese által az esetleges szorongások feloldása. A mese cselekménye által új érzelmek kialakítása és szerepminták felismerése. Az egyedi karakterek megkülönböztetésével ismerjenek fel emberi tulajdonságokat.
Mesélés utáni foglalkozások Anyanyelvi játék (asszociáció) 1. A mese végeztével a bábokat kézbe adom és körbe mennek a gyerekek között. Megfoghatják, megszerethetik a figurákat. <i>„Szeretnék megkérni benneteket, hogy akinél van egy báb, az legyen szíves, mondjon róla egy jó és egy rossz dolgot. Mi az, ami tetszik benne és mi az, ami nem? Kérlek, indokoljátok is meg, amit a bábokról gondoltok.”</i>	Szociális képességek fejlesztése: alkalmazkodóképesség, együttérzés felébresztése, beleélés lehetősége, társas magatartás, kapcsolatok, társakhoz való viszony. A mese hangulatának megbeszélésével gazdagodik az érzelmi életük.

Anyanyelvi játék (sorrendiség) 2. <i>„Gyerekek, ki emlékszik, mi volt az első történés a mai mesénkben? Hogy indult a mese? Milyen évszakot írunk? Utána mi történt a hőseinkkel? Ki bántódott meg? Mit szeretett csinálni Flórika, amikor nem voltak utasok? Kik voltak a rendbontók a vagonban? Hogyan halkította le Flórika a zajongást?...stb.”</i>	A mesehallgatás után a mese cselekményének megbeszélése, melyik napszakban, mi történt. Időrendiség, sorrendiség megfigyelése. Szókincsbővítés.
---	--

1. kép. Horgolt bábok. (saját készítésű fotó)

7.1.1. Reflexió – anyanyelvi nevelés

Az első gondolat, ami a foglalkozás után eszembe jutott, hogy milyen hatalmas ereje van a báboknak a dramatizálásban. Mennyi minden kiül a gyerekek arcára, ahogy megelevenednek előttük azok a karakterek, akikkel már korábban hallomás útján találkoztak.

A tudásközvetítés ezer arca közül az interaktivitás élvezi nálam a legfőbb szerepet. Átadni és csak hagyni a gyerekeket a meglévő tudásukat használni és az újjal ötvözni.

Mivel a teljes meseregény már ismert volt a gyermekek számára, hiszen a korábbi héten felolvastam nekik szépen sorban a fejezeteket, így felidézés formájában a bábozást követően nagyon sok minden előjött. Az, hogy a gyerekekkel lehet együtt feldolgozni meséket ilyen foglalkozások mentén, nagyban függ a csoport előéletétől. Mindenképpen fontos a jól kialakított szabályrendszer, hogy tudják mi következik, ha meghallják a meseszignált furulyán. Az, hogy megfelelő szabálytudattal rendelkeznek és le tudnak egymás lökdösése nélkül ülni a szőnyegre, majd végigvárni a mesét és a kérdésekre válaszolni hangoskodás, bekiabálás nélkül, elengedhetetlen. Célom volt az anyanyelvi foglalkozáson belül érinteni az erkölcsi nevelést és az irodalmi mellett esztétikai élményt is nyújtani.

Az általam készített horgolt bábokkal nem titkolt szándékom volt, hogy az érintés fontosságát hangsúlyozzam. Tudatosan készítettem az ő kézméretüknek megfelelő és a mese illusztrációihoz illeszkedő színvilágú bábokat, mert ennek a korosztálynak ez befogadható, ölelhető és szerethető. Ez a fejezet a regényben olyan fontos témát boncolgat, mint a másik elfogadása és nem kiközösítése, csúfolása, ami már megjelenik bőven az óvodáskorban. Ehhez hasonló meséken keresztül sikerülhet érzékenyíteni a gyerekeket olyan irányba, hogy szenzitív felnőtt válják belőlük.

Úgy gondolom, a foglalkozásom azért is jó alapot szolgáltat a mesefeldolgozáshoz, mert bármilyen méretű csoportszobában megvalósítható, a bábokon kívül nem igényel különösebb eszközöket, hagyhatjuk szárnyalni a gyerekek fantáziáját. Fenn lehet tartani az érdeklődésüket, a kevésbé bátrak is boldogan jelentkezhetnek jó észrevételekkel. Alkalmasak a feladatok arra, hogy dicsérni lehessen, egyenként is, kiemelni mindenkit, aki ügyes volt. Nagyon nagy szükségük van az elismerő szavakra, olyan töltetet képes adni a gyerekeknek, amikor azt érzékelik, hogy a velük foglalkozó felnőtt méltatja őket, hogy ebből lehetőségük lesz építkezni a jövőben is. Minden egyes alkalom, amikor lehetőséget kapnak megnyilatkozni, az nem csak róluk, de rólunk is szól, a mi munkánk köszön vissza az általuk megformált szavakban, mondatokban.

7.2. Tevékenység/foglalkozás terv – vizuális nevelés

Csoport: Pillangó csoport (nagycsoport)

Tevékenységi forma: Vizuális nevelés

A tevékenység előzménye: Meseregény feldolgozás 2. hét

A tevékenység tartalma/témája: Bálint Ágnes: Tündér a vonaton, 12. fejezet: A szív király

A foglalkozás ideje: 2021.10.13.

A tevékenység célja: Ismerjék fel és érezzék át a gyermekek a mese mondanivalóját, nyújtson számukra irodalmi, esztétikai és vizuális élményt. A mese tovább gondolása kézi munka révén.

A tevékenység feladatai: Újfajta technikák megismertetése, anyagismeret bővítés. A vonalkövető vágás, ragasztás gyakorlása. A technikák alkalmazásával gondolkodási műveletek végzése. A technikák vegyítésével finomodjon ujjmozgásuk, éljék át a térbeli komponálás és létrehozás élményét.

Nevelési feladat: Az alkotás során fejlődjön feladattudatuk, kitartásuk. Használják képzeletüket, meglévő ismereteiket ötvözve az újakkal. A közös alkotás során éljék át a közös munkálkodás élményét.

Képesség-és készségfejlesztés: Gondolkodás, figyelem, koncentráció, reprodukív képzelet, térpercepció. A belső képteremtés serkentése és ennek cselekvésben/alkotásban megnyilvánuló lehetősége. Finommozgás, szem-kézkoordináció. Türelem és kitartás fejlesztés.

Alkalmazott módszerek, eljárások: Bemutatás, beszélgetés, szemléltetés, ellenőrzés, értékelés, bátorítás

Eszközök: A szemléltetés eszközei, formái: fekete lap, fehér ceruza, fekete filc, fehér rajzlap, színes filcek, olló, ragasztó

Munkaforma: frontális-mikrocsoportos

A foglalkozásokat követő tevékenység: Játék, anyanyelvi játékok, mozgásos játék, ének, zene, vizuális tevékenységek stb.

A tevékenység/foglalkozás kidolgozása	
A fejlesztő tevékenység felépítése, a foglalkozások menete	A fejlesztés módszerei, munkaformák, eszközök, megjegyzések
Szervezési feladatok: Eszközök előkészítése, hely biztosítása az asztaloknál, a csoport három részre osztása Motiváció:	A tevékenység nyugodt feltételeinek a megteremtése a folyamat zavartalanságát biztosítja, érzelmi biztonságuk fejlődésének lehetőségét teremti meg. Szabad játékból hívom a gyerekeket, az asztalok köré. Már reggel érkezésnél kapott

A megszokott időben következnek az asztali elfoglaltságok, amit a meseregény köré szervezek. Ráhangolódás a foglalkozásra: <i>„A tegnapi nap után ma kézimunkázni fogunk, rajzolunk, vágunk és ragasztunk is. Szeretnék megkérni benneteket, hogy a kezeteken lévő pecsétet nézzétek meg. A sárgák ehhez az asztalhoz, a kékek ahhoz, a pirosak pedig oda előre üljenek.”</i> Bevezetés <i>„Három új technikával fogunk megismerkedni, akinek van kedve, kipróbálhatja mindegyiket. He elkészültetek, akkor átülhettek a másik asztalhoz és nekiláthattok az ottani feladatnak!”</i>	mindenki egy pecsétet a kezére, ez alapján osztom őket három részre az asztaloknál. Többször használtam már a színekkel való csoportbontást, ügyesen megtalálta mindenki a helyét a számára kijelölt asztalnál. Mindig nagy érdeklődés fogadja a pecsételést, mert tudják, hogy valami különleges feladat következik majd. A meséből a 12. fejezetet dolgozzuk fel a különböző technikák segítségével. A belső képi világot és fantáziát célozom meg a fejlesztéssel.
1. feladat: pop up szív király készítése színezéssel, vágással és ragasztással Az egyik lapon színes szív király készül, a másikon csak a négy sarokba piros szív, majd a megadott helyen ki kell vágni a felnyíló részt és a már kész, kiszínezett, kivágott szív királyt kell ráragasztani. (2. kép)	
<i>„Ezekre a papírlapokra rajzoljátok le a szív királyt, olyannak, amilyennek, ti elképzelitek. Lehet szép színes, piros ruhás, arany koronás! Ha készen vagytok, ennek a másik lapnak a négy sarkába négy piros szív kerüljön.”</i> <i>„Ha készen vagytok a királlyal, akkor vágjátok ki és a másik lapon, ahol mutattam,</i>	Beszélgetés, magyarázat, bemutatás során az eszközök tulajdonságainak, használatának megismertetése, gyakorlása. Az alkalmazott eszközök és a segítségükkel elkészült munkák esztétikuma, színe, formája hangsúlyos. A beszélgetés témája a meseregény fejezete az alkotás előtt – vagyis az integritás, komplexitás lehetőségeit

a kinyíló rész kivágása után, fel lehet ragasztani.”

„Nagyon ügyesek vagytok, szépen kivágtátok a királyt és a ragasztás is jól sikerült. Mutassátok meg az elkészült munkákat! a többieknek is.”

mutatom be ebben a foglalkozásban. Ollóhasználat gyakorlása.

Csodálkozzanak rá az új vizuális élményre! Érdeklődéskeltés, aktivitás kiváltása, öntevékenység ösztönzése, kezdeményezőkézség fejlesztése. Nevelési módszerek: dicséret, értékelés.

Értelmi képességek fejlesztése: gondolkodás, figyelem, emlékezet, koncentráció.

Motoros képességek fejlesztése: finommozgások, szem-kéz koordináció.

Érzékelés, észlelés fejlesztése: vizuális, tájékozódás síkban és térben.

2. kép. Pop-up szív király (saját készítésű fotó)

3. feladat: Korommanó megrajzolása fehér pasztellkrétával fekete papírra

Egy fekete lapon emlékezetből és a fantáziájuk segítségével kell a korommanót lerajzolni.

„Vegyetek egy fehér színű krétát a kezetekbe és egy fekete papírt. Emlékeztek még a Korommanóra? Mit olvastunk róla? Milyen színű és milyen ruhát hord? Nagyon okosak vagytok, igen, fekete színű és a frakkja mindig piszkos. Rajzoljátok le a papírra őt!”

„Csodaszép rajzok születtek, jól megfigyeltétek a mesekönyvben és a bábon is, hogy a Korommanónak bizony kalapja és sálja is van”

Éljék át a rajzolás, alkotás örömét. Ismerkedjenek a fehér pasztellkréta tulajdonságaival is. Rajzolás iránti vágy erősítése. A képalakító fantáziájuk fejlesztése.

Értelmi képességek fejlesztése: gondolkodás, figyelem, emlékezet, megjelenítés.

Motoros képességek fejlesztése: finommozgások, grafomotoros képességek, szem-kéz koordináció.

Érzékelés, észlelés fejlesztése: vizuális.

3. kép. Korommanó (saját készítésű fotó)

4. feladat: zentangle technika alkalmazásával rajz készítése

Egy fehér lapon fekete filccel rajzolhatnak mindent, ami a meseregény kapcsán az eszükbe jut. Ha ezzel készen vannak, egy külön lapon megrajzolják színes filcekkal a szív királyt és miután kivágták beragasztják a rajz közepére.

„Mindenki kettő lapot fog kapni, az elsőre ezzel a fekete filccel rajzoljatok bármit, ami eszetekbe jut a mese kapcsán, különösen a szív királyról! A másik lapra pedig a szív királyt rajzoljátok meg szép színesre, itt találhattok színes filceket az alkotáshoz”

„Nagyszerű, elkészültek a szív királyok.
Legyetek szívesek kívágni a királyokat.
Próbáljátok a vonalak mentén haladni és ne
belevágni a formájába. Ha ezzel
elkészültetek, akkor a fekete-fehér képeteken
keressetek számára és megfelelő helyet, ahol
jól érezné magát és ragasszátok fel rá.”

„Gratulálok nektek is, igazán, gazdag színvilágú rajzok születtek!”

A részletgazdag mintázás gyakorlása. Az alkotókedv felkeltése és fenntartása. A kéz izmainak erősítése. Komponálás gyakorlása. A lényeg, hogy szívesen díszítsenek, színezzenek egyénileg is. Törekedjenek a szép, egyenletes, teljes felületet kitöltő színezésre. Finomodjon ujjmozgásuk.

Színharmoníák iránti érzékenység alakítása.
A színezés technikájának gyakorlása.
Gazdagodjon szín-és eszközhasználatuk.

Értelmi képességek fejlesztése: gondolkodás,
figyelem, emlékezet, megjelenítés,
reproduktív képzelet.

Motoros képességek fejlesztése:
finommozgások, grafomotoros képességek,
szem-kéz koordináció.

Érzékelés, észlelés fejlesztése: vizuális, térlátás.

4. kép. Zentangle rajz (saját készítésű fotó)

7.2.1. Reflexió

A feladat tervezésétől fogva nagyon bíztam abban, hogy a gyerekek élvezni fogják a sokrétű kézimunkázást. A csoportról el kell mondanom, hogy nagyon ügyesek, kivételesen jó adottságú gyerekek, az új technikák használata sokakat sarkallt gondolkodásra, próbálgatták, hogy milyen fogást alkalmazzanak. Úgy gondolom, hogy a feladatokat sikeresen tudtam teljesíteni. Amikor otthon kigondoltam és elterveztem a munkákat, nem gondoltam, hogy ennyire jól meg tudják majd oldani a gyerekek. Rendkívül motiváltak voltak, amely véleményem szerint annak volt köszönhető, hogy új technikákkal ismerttettem meg őket.

Az általam tervezett játékokat nemcsak be tudtam vinni a csoportba, de el is tudtuk készíteni őket. Azt tapasztaltam, hogy az újdonságnak mindig nagy varázsa van, és szívesen ülnek le az asztalokhoz kipróbálni az új dolgokat. Mivel nagyon kevés hiányzónk volt, így a csoportot három részre osztottuk és vetésforgó szerűen váltották egymást az asztaloknál. Voltak többen, akik fantáziadúsan készítették el a ragasztott képeket és a filccel készített képek is kiemelkedően jól sikerültek.

Összességében úgy gondolom, hogy a technikákat jól tudtam alkalmazni és játékosan, a meseregény részlet segítségével közel tudtam vinni a gyerekekhez. Amikor szükségét láttam, bekapcsolódtam a munkafolyamatokba, hiszen nem tudott mindenki egyformán ollót vagy ragasztót használni. A játékokkal erősíteni tudtam a szabálytudat kialakítását, az együtt játszás, együtt alkotás örömét pedig hozta magával a jó hangulat. A ragasztással és vágással készült munkáknál pedig fontosnak tartottam, hogy türelmet tanuljanak, szépen lassan vágjanak, ne kapkodjanak, a ragasztóval pedig ne maszatoljanak.

Különösen fontosnak tartom, hogy egy-egy feladatnál is több érzékszervre próbáljunk hatni és nagycsoportban a kezeket erősítsük. Annak ellenére is, hogy messze még a 7 éves kor, mire a kéztőcsontosodás végére érünk, de egyenletes, jókor alkalmazott gyakorlatokkal segíthetjük a folyamatot, hogy az iskolakezdésnél ne legyen egyszerre olyan megterhelő a sok írás. Kifejezetten szép, színes munkák születtek, olyannyira, hogy a nap további részében a többi pedagógus is szívesen gyönyörködött bennük, így másnap reggel kikerültek a folyosó falára, hogy a szülők is megnézhessék őket. Jó volt látni, hogy milyen sok gyermek mennyire önálló és kreatív, ha kézi munkás alkotásról van szó.

7.3. Tevékenység/foglalkozás terv – környezeti nevelés

Csoport: Pillangó csoport (nagy csoport)

Tevékenységi forma: Környezeti nevelés

A tevékenység előzménye: Meseregény feldolgozás 2. hét

A tevékenység tartalma/témája: Bálint Ágnes: Tündér a vonaton

A foglalkozás ideje: 2021.10.14.

A tevékenység célja: A mese emlékezetből való felidézése, a történet adta lehetőségek kiaknázása a feladatok során, absztrakt gondolkodás fejlesztése, a mindennapi életben használt tárgyak, élelmiszeranyagok felismerése, felhasználása és újra alkotása.

A tevékenység feladatai: Újfajta technikák megismertetése, anyagismeret bővítés. A vonalkövető vágás, ragasztás gyakorlása. A technikák alkalmazásával gondolkodási műveletek végzése. A technikák vegyítésével finomodjon ujjmozgásuk, éljék át a térbeli komponálás és létrehozás élményét.

Nevelési feladat: Ismerkedjenek meg új anyagokkal, éljék meg örömmel a munka eredményét. Gazdagodjanak közös élményekkel. A kitartó munka képességének alakítása. A barkácsolás során a technikák gyakorlása, kivitelezése. Tiszta, szép munka kivitelezése. Közösségi nevelés: a munka megosztása.

Képesség-és készségfejlesztés: Gondolkodás, figyelem, koncentráció, reproduktív képzelet. Alak-és formaészlelés fejlesztése. Képalakítás képességének fejlesztése a takarásos, levél-ragasztásos technikával. Halmazalkotás: válogatás a kuckó berendezésénél. Matematikai ismeretek nyújtása: mérleggel, mérőpohárral való ismerkedés (könnyebb-nehezebb, kevesebb-több).

Alkalmazott módszerek, eljárások: Bemutató, beszélgetés, megfigyelés, szemléltetés, ellenőrzés, értékelés, bátorítás.

Eszközök: préselt színes falevelek, ragasztó, nagy méretű karton lap, kartondoboz, apró tárgyak, süteményhez alapanyagok és keverőtál.

Munkaforma: frontális-mikrocsoportos

A foglalkozásokat követő tevékenység: Játék, anyanyelvi játékok, mozgásos játék, játék kezdeményezése terepasztalon.

A tevékenység/foglalkozás kidolgozása	
A fejlesztő tevékenység felépítése, a foglalkozások menete	A fejlesztés módszerei, munkaformák, eszközök, megjegyzések
Szervezési feladatok: Eszközök előkészítése, hely biztosítása az asztaloknál, három csoportra bontás Motiváció: A megszokott időben következnek az asztali elfoglaltságok, amit a meseregény köré szervezek. Ráhangelődés a foglalkozásra: <i>„A tegnapi nap után ma kézimunkázni fogunk, faleveleket válogatunk, ragasztunk, kuckót rendezünk be és sütit is készítünk.”</i> Bevezetés <i>„Három új technikával fogunk megismerkedni, akinek van kedve, kipróbálhatja mindegyiket. Ha elkészültetek, akkor átülhettek a másik asztalhoz és nekiláthattok az ottani feladatnak!”</i>	A tevékenység nyugodt feltételeinek a megteremtése a folyamat zavartalanságát biztosítja, érzelmi biztonságuk fejlődésének lehetőségét teremti meg. Szabad játékból hívom a gyerekeket, az asztalok köré és egy kiszámolóval osztom szét őket a három asztal körül. A három teljesen különböző feladatra úgy alakítom ki a csapatokat, hogy kiszámolóval kisorsoljuk, ki hová fog kerülni és mivel foglalkozik azon a délelőttön. A mesét különböző technikák segítségével dolgozzuk fel. A belső képi világot és fantáziát célozom meg a fejlesztéssel.
1. feladat: közösen készített fa festése és színes, préselt falevelekkel díszítése Egy nagy kartonlapon az általam előre megrajzolt fa körvonalain belül barnára festik a gyerekek a törzset és ágakat, majd felragasztják a faleveleket.	
<i>„Ezen a lapon előrajzoltam a diófa körvonalait, ami Flórika kertjében megtalálható volt. Vegyétek az ecseteket és barna színnel fessétek be a fa törzsét és az ágait is. Ha készen vagytok, akkor a táblán lévő leveleket válogassátok ki és ragasszátok fel úgy, hogy a végén egy szép, lombkoronát kapjon a fa!”</i>	Beszélgetés, magyarázat, bemutatás során az eszközök tulajdonságainak, használatának megismertetése, gyakorlása. Az alkalmazott eszközök (festék, ecset, ragasztó) segítségével az elkészült munkák esztétikuma, színe, formája abból a szempontból is fontos, hogy megmutassuk a természetben végbemenő körforgást.

„Az ötletek alapján színek szerinti bontásban ragasszátok fel a leveleket, amihez jövök és segítek nektek a ragasztópisztollyal!” „Nagyon megdicsérlek benneteket, mert ez a fa csodaszép színekben pompázik, ideidézi nekünk a kinti tájat. A színes levelek mutatják, hogyan változik az idő és milyen változások mennek végbe a természetben!”	Egyéni ötletek, megoldások elfogadás és általuk a közösségi szellem alakítása. Komponálás gyakorlása. Térbeli forma alkotása. Nevelési módszerek: dicséret, értékelés. Értelmi képességek fejlesztése: gondolkodás, figyelem, emlékezet, koncentráció. Motoros képességek fejlesztése: finommozgások, szem-kéz koordináció. Érzékelés, észlelés fejlesztése: vizuális, tájékozódás síkban és térben.
---	--

5. kép. Közösén készített fa (saját készítésű fotó)

2. feladat: kuckó készítés

Egy kartondobozt nevezünk ki a kuckónak és a mesében hallott tárgyakat (emlékezetből kell felismerni őket) kell kiválogatni a gyerekeknek egy nagy tálból.

„Nézzétek csak, itt van ez a tál, tele van mindenféle tárggyal, amik közül válasszátok ki azokat a dolgokat, amikkel Flórika berendezte a vonaton a kuckójukat.”

„Ha kivesztek valamit, nevezzétek meg, hogy mi van a kezetekben és tegyétek a dobozba, ahogy a mesében szerepelt!”

„Nagyon szép kis kuckót alakítottak ki, biztosan jól érezné magát itt Flórika és a többiek. Kik is utaztak a kis virágtündérrel? Soroljátok fel nekem! Korommanó, Tücsök úrfi, Piroska...”

Beszélgetés, magyarázat, bemutatás során a tárgyak tulajdonságainak, megismertetése.

Előzetes tapasztalatokon nyugvó, már beépült ismeretekre épülő feladat, ami az évszakhoz kapcsolást is segíti.

Gondolkodási műveleteket lehet fejleszteni a válogatással: analízis-szintézis, összehasonlítás, ok-okozati összefüggések felismerése, következtetések létrehozása.

Értelmi képességek fejlesztése: gondolkodás, figyelem, emlékezet, koncentráció, megfigyelőképesség, azonosító és megkülönböztető képesség.

Motoros képességek fejlesztése: finommozgások, szem-kéz koordináció, tapintás.

Érzékelés, észlelés fejlesztése: vizuális, tájékozódás síkban és térben való fejlesztése.

6. kép. Kuckó készítés (saját készítésű fotó)

3. feladat: Tücsök úrfi mézes süteményének elkészítése A sütemény hozzávalóit egy tálcára készítem és megismertetem velük a különféle állagú, illatú anyagokat, mértékegységekkel mérünk, majd összekeverik, gyúróják és a konyhára adjuk, hogy megsüthessék és ebédre felszolgálhassák a gyerekeknek.	
„Gyertek gyerekek, mondjátok el nekem, hogy ki emlékszik arra, mi volt a Tücsök úrfi kedvenc eledele a vonaton? Igen, pontosan, a mézes süteménynek örült a legjobban. Ezt fogjuk most elkészíteni. Ezekben a tálkában találjátok a hozzávalókat. Nézzük meg együtt őket és próbáljuk kitalálni, mi lehet bennük. Nézzétek meg jól őket és szagoljátok is meg!” „Adogassátok a hozzávalókat, most már nevezzétek is meg őket, hiszen az előbb megbeszéltük mindegyiket. Egy ügyes kezű, kis cukrászra is szükségem lesz, aki összekeveri az alapanyagokat és kuktákra, akik jól átgyúróják a tésztánkat!” „Köszönöm szépen, egynemű lett a süteményünk állaga, látjátok, nincsenek benne csomók, így átadhatjuk a konyhás néniknek, akik megsütik nekünk és ebédre megehetitek desszertként Tücsök úrfi kedvencét!”	Beszélgetés, magyarázat, bemutatás során a tárgyak tulajdonságainak, megismertetése. Anyagismeret bővítése. Analizáló gondolkodási műveletek. Látással, szaglással végzett műveletek. Ismeretszerzés az olajos magvakról(kószolgatás). A munka eredményének, folyamatának megismerése. Ismerkedjenek a különféle anyagokkal és halmazállapotokkal. Közvetlen tapasztalás útján fedezzék fel a sütemény hozzávalóit. Szociális képességek fejlesztése: együttműködés, társakhoz való viszony. Értelmi képességek fejlesztése: gondolkodás, figyelem, emlékezet, koncentráció, megfigyelőképesség, azonosító és megkülönböztető képesség. Motoros képességek fejlesztése: finommozgások. Érzékelés, észlelés fejlesztése: vizuális, alaklátás, tapintás.

7. kép. Tücsök úrfi mézes süteménye (saját készítésű fotó)

7.3.1. Reflexió

Nagyon szeretek úgy dolgozni a csoportban, hogy egyszerre tudok foglalkoztatni más-más tevékenységgel gyerekeket. Természetesen ehhez mindig szükség van extra segítségre a lebonyolítás miatt, de délelőttönként nagy csoportban lehet számítani a váltótársra és a dajka mellett a pedagógiai asszisztensre is. Ha jól előkészítjük az eltervezett munkafolyamatok hozzávalóit, élvezetes és hasznos időt tudunk a gyerekekkel tölteni. Mindamellet, hogy egy időben lehet több területet fejleszteni, az ilyenfajta csoportbontás nagy segítség lehet abban is, hogy be tudjuk vonni az alkotásba azokat a gyerekeket is, akik valami miatt nem, vagy csak részlegesen tudnak csatlakozni más esetekben. Lehetőség nyílik differenciálásra, úgy felosztani a csapatokat, hogy minden gyermek részesülhessen az élmények több szempontú befogadásából.

A természet és az élet működési alapelveit megismertetni az óvodás korosztállyal azért is fontos, mert megalapozhatjuk a környezetünk iránti érdeklődést és kíváncsiságukra alapozva közelebb hozhatjuk azokat a folyamatokat, melyek a megfigyelési képességeiket fejleszthetik. Elkerülhetetlen a figyelem és motiváció folyamatos fenntartása és az, hogy figyelmüket képesek legyenek a munkafolyamatoknak megfelelően összpontosítani.

Mivel dolgoz napok vannak mögöttünk, ezért szerettem volna olyan utolsó foglalkozást, aminek a gyümölcse valójában kézzel fogható lesz a gyermekek számára és elfogyaszthatják, amit készítettek. A technikai ismeretek és kompetenciák ilyen kis korban mindig irányításra szorulnak, de ahogy egyre nyitottabbá válnak a környezettudatos gondolkodás és cselekvés

iránt, úgy tudják egyre önállóbban alkalmazni az újonnan megtanult technikákat. A csoporton is érezhető volt, hogy nem először találkoznak ezekkel a műveletekkel, mégis tudtam olyan újdonságokat belecsempészni a feladatokba, amivel addig nem találkoztak. Tudatosan kell a kezdeményezőképessejükre hatni és a koruknak megfelelő helyzetekben hagyni őket tevékenykedni. Mindegyik általam kigondolt játékos foglalkozás: falevél ragasztás, halmazalkotás a kuckóban és a süteménykészítés alkalmas arra, hogy a gyermekek összedolgozva tudják a saját részüket kivenni a munkából és a végeredménynek együtt örülni azzal a büszke tudattal, hogy ők is a folyamat részesei voltak.

8. Befejezés – Összegzés

A kitűzött céloom, miszerint a projektmódszer a legjárhatóbb út az óvodai oktató-nevelő munkában, úgy érzem, bizonyítást nyert. A legátfogóbb és komplexebb módszert érdemes választani, ha tematikus témákhoz szeretnénk nyúlni, mert az ONOAP is azt várja el az óvodapedagógusoktól, hogy minden képességterületre egyformán próbáljanak koncentrálni. Ezek a területek nem különválaszthatóak, hiszen, át-és átszövik egymást, a mindennapokban sem lehet egymástól elválasztani a matematikát és a környezetet vagy az anyanyelvi nevelést a zenétől. Nekünk, óvodapedagógusoknak pedig az a dolgunk, hogy az életre készítsük fel a gyerekeket, olyan formában, hogy a család és a társadalom inklúziója könnyen végbe mehessen.

Az egész életen át tartó szocializációs mechanizmus legfontosabb első lépcsőfoka az óvoda intézménye. Ha a gyermek itt meg tudja tanulni azt, hogy vannak szabályok, keretek, határok, amin belül jól érezheti magát, mert a körülötte lévő szakemberek képesek meghitt, szeretetteljes környezetet biztosítani, akkor olyan egészséges és fokozatos ütemben tud fejlődni, ami eredményes iskolás éveket von majd maga után.

Dolgozatomban úgy próbáltam összeválogatni a foglalkozásokat, hogy a legteljesebben be lehessen mutatni azt az utat, amit óvodapedagógusként bejárunk, amikor új ismereteket és már meglévő gyakorlatokat szeretnénk összekapcsolni a gyermekekben. Egyszerre szükséges hagyatkozni a szabad asszociációs játékokra, a gondolatokra, az érzelmekre, az aktuális hangulatokra és ezeket a különféle kifejezőeszközök, módszerek és technikák útján érvényesülni engedni. A mesék, hallott történetek feldolgozása a különböző dramatikus (bábos) technikák segítségével, az aktív szókincset minőségileg és mennyiségileg is új dimenziókba képes emelni. Kedvez a kifejező, választékos beszédnek, nyelvhasználatnak. A bábjáték a feszültségoldás egyik legjobb módszere, érzelmi és mozgásos területeket indít be, elősegítve a szimbólumgondolkodást és az absztrakt gondolkodást. Horváthné Borsos Eszter megfogalmazása szerint „az élményeken alapuló tapasztalat, a fantáziát megmozgató gyakorlatok, az öröm-színezetű tevékenységek mind az értő és érző befogadásra nevelés alappillérei.”³⁰

³⁰ Horváthné Borsos Eszter: Színházi élmény előkészítése és feldolgozása: A négyszögletű kerek erdő című előadáshoz készített foglalkozás kisiskolás korosztály számára. Idézi: Nagyné Mandl Erika: Kognitív és érzelmi kompetencia-fejlesztés színházi eszközökkel. In: Lehmann Miklós (szerk.): Gondolkodni- más- hogy II. 2020. 137. old. >URL: <https://www.tok.elte.hu/media/b0/b3/c52ca80d15536438b609a6eb9c07cba881c219690dcf6ce2eb9fc7af814f/GMH2.pdf> [2022.05.15.]

Az óvodás korosztály számára még minden új, így az információk és ingerek feldolgozásában nyújtott minta, melyet elsősorban otthonról, másodsorban az óvodából hoznak, mára elbillentette a mérleg nyelvét az audiovizuális nyelv javára.³¹ Ezt a kedvezőtlen hatást lehet dramatizálással is ellensúlyozni, hogy képesek legyenek a gyermekek előhívni a hallott, érzékelt világot, és a megtapasztalat élményeket megfelelően kifejezni. Óvodapedagógusként számolnunk kell ezzel a nehezítéssel és nagyobb hangsúlyt kell fektetni a játék útján történő, változatos, de széleskörű tevékenységekben való feldolgozásra.

A projektmódszer ebben is teljesértékű társként tud funkcionálni, hiszen minden téma, amit ezúton dolgozunk fel, arra készíti a pedagógust, hogy folyamatosan újra-és átgondolja a nevelési tartalmakat. A gyermekek aktuális érdeklődéséhez igazítva, a pedagógiai módszernek válaszként kell szolgálni a friss ingerekre. A korosztálynak megfelelően előnyben kell részesíteni az életszerű, valóságos feladathelyzeteket, hogy kísérletezgetéseikkel a gyermekek ismeretszerzési lehetőségeit bővítsük. A sokféle kézimunkázási tevékenység, egy időben több asztalnál foglalkoztatás, a differenciálást segítheti, mivel gyakran előfordul, hogy teljesen különböző érdeklődésű, eltérő értelmi, érzelmi, testi fejlettségű, szocializáltságú és kultúrájú gyermek kerül egy csoportba, akik bár korukat tekintve egy közösségbe tartoznak, mégis óriási különbségeik lehetnek.

Az óvodai projektfoglalkozások célja, hogy az alapkészségek és képességek úgy kerüljenek fejlesztésre, hogy az a teljes személyiségfejlesztést állítsa a középpontba és a játékosság elve érvényre juthasson. Mindazonáltal a gyermeki gondolkodáshoz és az életkori sajátosságokhoz igazodik. Az ilyen jellegű tevékenykedtetés a tanulva tanulás lehetőségét is biztosítja, tekintetbe véve azt a tényt, hogy a 3-6 éves korosztály gondolkodása az érzékelés útján megszerzett tapasztalatokon nyugszik.

³¹ Gaul-Ács Ágnes, Kárpáti Andrea: Óvodások vizuális képességeinek fejlődése és fejlesztése. 129. old. >URL: http://mpk.elte.hu/download/2018_MMA_MPK_kotet_osszevont_VEGLEGES.pdf [2022.05.31.]

9. Irodalomjegyzék

Nyomtatásban megjelent irodalmak

- Bálint Ágnes: Tündér a vonaton. Bp.: Holnap Kiadó, 2017.
- Boldizsár Ildikó: Mesepoétika. Bp.: Akadémia Kiadó, 2004.
- Boldizsár Ildikó: Varázslás és fogyókúra. Debrecen. Didakt Kiadó, 2003.
- Borbély Sándor: Kik írtak a gyerekeknek? (Diáklexikon) Bp.: Junior, 1996.
- Dankó Ervinné: Az óvodai irodalmi nevelés korunkban. Bp.: Dinasztia Kiadó, 1993.
- Dankó Ervinné: Irodalmi nevelés az óvodában. Bp.: Okker, 2004.
- Demeter Lázár Katalin: Játsszótárs. Bp: Geobook, 2008.
- Fekete-Papp Zsuzsa: Egyszer volt, hol nem volt. Verselés, mesélés, báb- és drámajátékok. Graph-Art, 2016.
- Forrai Katalin: Ének az óvodában. Editio Musica Bp, 2004.
- Gyermekirodalom. Szerk. Komáromi Gabriella. Bp.: Helikon, 1999.
- Kié az olvasás? Szerk. Gombos Péter. Bp.: Magyar Olvasástársaság, 2014.
- Körmöci Katalin: Projekt módszer az óvodában. Bp.: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2004.
- Közelítések a meséhez. Szerk. Bálint Péter. Debrecen. Didakt Kiadó, 2004.
- Lukács Józsefné-Ferencz Éva: Mesés mozgás – Játékos tavaszi mesés torna az óvodai élet mindennapjaira. Flaccus, 2018. 159 p.
- Drámajáték óvodásoknak. Szerk. Kaposi László, Budapest: Magyar Drámapedagógia Társaság, 2001, Szauder Erik: A drámatanítás lehetőségei óvodáskorban. 110 p.
- Tarbay Ede: Gyermekirodalomra vezérlő kalauz. Bp.: Szent István Társulat, 1996.
- Voigt Vilmos: Meseszó. Bp.: MTA-ELTE, 2007-2009.

Interneten található források

- A mese szerepe a nevelésben, oktatásban. Szerk. Fehér Ágota, Megyeriné Runyó Anna. 2018.
>URL:http://real.mtak.hu/78580/1/A%20mese%20szerepe%20a%20nevel%C3%A9sben_oktat%C3%A1sban.pdf [2021.09.04.]
- Bálint Ágnes >URL: https://www.balintagnes.hu/site/index.php?mid=2_ELETE&lang=hu
[2021.08.23.]

Boda István-Porkoláb Judit: Interkulturális szimbólumok a versértelmezésben. >URL: https://matarka.hu/koz/ISSN_1788-9979/vol_10_no_1_2015/ISSN_1788-9979_vol_10_no_1_2015_027-037.pdf [2022.04.16.]

Both Gabriella: „Nem az volt a fontos, hogy minden tökéletesen le legyen porolva, hanem az, hogy a húgom hörcsögei jól el legyenek látva” – Bálint Ágnes író lányaival beszélgettünk 2020.10.23. >URL: <https://wmn.hu/kult/53797-nem-az-volt-a-fontos-hogy-minden-tokeletesen-le-legyen-porolva-hanem-az-hogy-a-hugom-horcsogei-jol-el-legyenek-latva--balint-agnes-iro-lanyaival-besze> [2021.08.23.]

Csajka Edina-Csimáné Pozsegovics Beáta: A szociális kompetenciák fejlesztési lehetőségei az élménypedagógia módszerével hátrányos helyzetű gyermekek körében. Képzés és Gyakorlat. 2019. 17. évfolyam 2. szám >URL: <http://publicatio.uni-sopron.hu/1760/1/05-Csajka-Pozsegovics-tanulmany-tp-2019-02.pdf> [2022.04.10.]

Debreczeni Tibor: A drámapedagógia és az óvodai nevelés. 1994. >URL: http://epa.oszk.hu/03100/03124/00007/pdf/EPA03124_dpm_1994_1_20-25.pdf [2021.04.19.]

Forrai Katalin: Ének az óvodában. Editio Musica Budapest, 2004. 286 p. <http://letoltes.drama.hu/Tarolo/Jatekkonyv/orjatek.pdf>

Gaul-Ács Ágnes, Kárpáti Andrea: Óvodások vizuális képességeinek fejlődése és fejlesztése. Gondolkodni-más-hogy? II.: Tanulmányok a gondolkodásfejlesztés lehetőségeiről kisgyermekkorban. Budapest: ELTE TÓK, 2020. >URL: http://mpk.elte.hu/download/2018_MMA_MPK_kotet_osszevont_VEGLEGES.pdf [2022.05.31.]

Gyimesiné Szekeres Ágnes: Olvassunk-e tündérmesét lányainknak? Új Pedagógia Szemle. 2017. évf. 3-4. sz. 77-81. old. >URL: https://epa.oszk.hu/00000/00035/00180/pdf/EPA00035_upsz_2017_03-04.pdf [2022.06.10.]

Hasznos Andrea: Kora-keresztény jelképek. 2005. <http://www2.szepmuveszeti.hu/hyperion/lexikon.php?id=225> [2022.06.01.]

Józsa Krisztián–Zentai Gabriella: Gondolkodást fejlesztünk? – Hogyan tegyük? Tanító LIII. évfolyam 2015. október 8. szám. 27-30. old. >URL: https://tanitonline.hu/uploads/3738/Tan%c3%adt%c3%b3_2015_okt%c3%b3ber.pdf [2022.06.04.]

Kocsis Éva: Hogyan meséljünk a gyerekeknek? 2009.03.25.

>URL: <http://www.hunra.hu/szuloeknek/szulo-kerdezik-az-olvasasrol/94-hogyan-meseljenk-a-gyerekeknek> [2021.07.13.]

Kopp Erika, Ollé János, Zágón Bertalanné: Tanórai differenciálás. 2008. >URL: https://tanitonline.hu/uploads/575/tanorai_differencialas.pdf [2022.02.06.]

Körmöci Katalin: A tanulási motívumok kialakulása és fejlődésének elősegítése a jelen kor oktatási eredményeinek tükrében

>URL: <http://www.kormocikatalin.hu/?menu=38> [2021.06.10.]

Körmöczy Katalin: Projekt módszer az óvodai nevelésben. >URL: <http://www.kormocikatalin.hu/?menu=26> [2022.05.08.]

Lehmann Miklós (szerk.) Gondolkodni-más-hogy? II.: Tanulmányok a gondolkodásfejlesztés lehetőségeiről kisgyermekkorban. Budapest, Magyarország: ELTE TÓK, 2020. >URL: <https://www.tok.elte.hu/media/b0/b3/c52ca80d15536438b609a6eb9c07cba881c219690dcf6ce2eb9fc7af814f/GMH2.pdf> [2022.05.15.]

Óvodai alapprogram: >URL: <http://dioovoda.hu/archvum/orszagosalapprogram.pdf> [2021.06.14.]

Pálfi Sándor: A projekt módszer az oktatási, nevelési gyakorlatban. >URL: <https://docplayer.hu/24080844-A-projekt-modszer-az-oktatasi-nevelesi-gyakorlatban.html> [2022.05.06.]

Pentelényi Jakab: Madarak és fák napja a projektmódszer fényében. 2016.11.05. >URL: https://www.csaladinet.hu/hirek/gyerekneveles/jatekok_zenek_foglalkoztatok/23466/madarak_es_fak_napja_a_projektmodszer_fenyeben [2022.02.06.]

Szász Judit: Gyászol a Futrinka utca és környéke. 2008.10.27. >URL: <http://www.muveszvilag.hu/film/hirek/10256> [2022.06.03.]

Szinger Veronika: Interaktív mesemondás és meseolvasás az óvodában a szövegértés fejlesztéséért. 2009. >URL: <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=184> [2021.04.19.]

Timárné Hunya Tünde: Az irodalmi alkotások kiválasztásának módszertani szempontjai, különös tekintettel a fiúk érdeklődésére. Új Pedagógia Szemle 2009. >URL: <http://www.ofi.hu/tudastar/timarne-hunya-tunde> [2021.05.20.]

Varga Edit: Drámajáték gyűjtemény. Szolnok, Gézengúz Óvoda. 2015. >URL: http://www.szolnokiovodak.hu/pdf/tudas_tar/2014-2015/20142015-07.pdf [2021.04.19.]

137/1996. (VIII. 28.) Korm. rendelet >URL:

<https://dioovoda.hu/archvum/orszagosalaprogram.pdf> [2021.10.12.]

Zentai Gabriella: Óvoda és nevelés a 21. században. Iskolakultúra 2016. 4. sz. 55-58. old.

>URL: http://epa.hu/00000/00011/00204/pdf/EPA00011_iskolakultura_2016_04_05.pdf

[2022.05.11.]

10. Képjegyzék

(válogatás az elkészült munkákból)

1. kép. Horgolt bábok. (saját készítésű fotó)
2. kép. Pop-up szív király. (saját készítésű fotó)
3. kép. Korommanó. (saját készítésű fotó)
4. kép. Zentangle rajz. (saját készítésű fotó)
5. kép. Közösén készített fa. (saját készítésű fotó)
6. kép. Kuckó készítés. (saját készítésű fotó)
7. kép. Tücsök úrfi mézes süteménye. (saját készítésű fotó)